

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ

ΠΕΡΙΦΕΡΕΙΑ ΝΟΤΙΟΥ ΑΙΓΑΙΟΥ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ

Ειδική Υπηρεσία Διαχείρισης
Επιχειρησιακού Προγράμματος Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου

Περιφερειακό Πρόγραμμα Νότιο Αιγαίο 2021-2027

CONCEPT PAPER (Κείμενο Βασικών Αρχών)

ΟΜΑΔΑ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ

Απρίλιος 2021

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Περιεχόμενα

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	1
2. ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΗΝ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΙΚΗ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020	2
2.1 ΥΦΙΣΤΑΜΕΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΚΑΙ ΠΑΡΕΜΒΑΣΕΙΣ ΤΗΝ ΠΕΡΙΟΔΟ 2014-2020.....	2
2.2 ΠΑΡΑΓΟΝΤΕΣ ΠΟΥ ΕΠΗΡΕΑΣΑΝ ΤΗΝ ΥΛΟΠΟΙΗΣΗ ΤΟΥ ΕΠ ΝΑ 2014-2020	6
3. ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	8
3.1 ΣΤΡΑΤΗΓΙΚΗ ΚΑΙ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΕΣ ΑΝΑ ΣΤΟΧΟ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ.....	8
3.2 ΑΡΧΙΤΕΚΤΟΝΙΚΗ ΤΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ.....	13
3.3 ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΕΣ ΚΑΤΗΓΟΡΙΕΣ ΔΡΑΣΕΩΝ ΑΝΑ ΆΞΟΝΑ ΠΡΟΤΕΡΑΙΟΤΗΤΑΣ.....	18
3.3.1 Άξονας Προτεραιότητας 1: Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας και παραγωγικού δυναμικού	18
3.3.2 Άξονας Προτεραιότητας 2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων	18
3.3.3 Άξονας Προτεραιότητας 3: Βελτίωση της περιφερειακής προσβασιμότητας και ενίσχυση της κινητικότητας.....	19
3.3.4 Άξονας Προτεραιότητας 4: Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών.....	19
3.3.5 Άξονας Προτεραιότητας 5: Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Ένταξη	20
3.3.6 Άξονας Προτεραιότητας 6: Ολοκληρωμένη και Βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών	22
4. ΣΥΝΕΡΓΕΙΑ – ΣΥΜΠΛΗΡΩΜΑΤΙΚΟΤΗΤΑ ΜΕ ΆΛΛΑ ΕΠ ΚΑΙ ΛΟΙΠΑ ΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΙΚΑ ΜΕΣΑ	23
5. ΑΝΑΓΚΑΪΟΙ (ΠΡΟΣΦΟΡΟΙ) ΌΡΟΙ	24
6. ΕΤΑΙΡΙΚΗ ΣΧΕΣΗ.....	27

1. Εισαγωγή

Το παρόν Concept Paper εκπονήθηκε από την Ομάδα Σχεδιασμού του νέου Περιφερειακού Προγράμματος της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου της προγραμματικής περιόδου (ΠΠ) 2021-2027, που συγκροτήθηκε με τη με αριθ. πρωτ. 3678/29.12.2020 Απόφαση του Περιφερειάρχη Νοτίου Αιγαίου και αποτελεί τη βάση διαβούλευσης τόσο μεταξύ των εμπλεκόμενων φορέων της Περιφέρειας, όσο και μεταξύ της Περιφέρειας και των Εθνικών Αρχών στο πλαίσιο κατάρτισης του Περιφερειακού Προγράμματος Νότιο Αιγαίο 2021-2027. Εστιάζει στις βασικές επιλογές στρατηγικής και στην προτεινόμενη αρχιτεκτονική του Προγράμματος (Στρατηγική, Άξονες Προτεραιότητας, Ειδικοί Στόχοι, Ενδεικτικές Δράσεις).

Σύμφωνα με την 2η Εγκύκλιο για την προετοιμασία του σχεδιασμού των Προγραμμάτων 2021-2027, το Περιφερειακό Πρόγραμμα Νότιο Αιγαίο 2021-2027 (ΠΠ ΝΑ 2021-2027) προβλέπεται να συγχρηματοδοτηθεί από πόρους του Ευρωπαϊκού Ταμείου Περιφερειακής Ανάπτυξης (ΕΤΠΑ) και του Ευρωπαϊκού Κοινωνικού Ταμείου+ (ΕΚΤ+) και είναι ένα από τα 13 Περιφερειακά Προγράμματα του νέου Εταιρικού Συμφώνου για το Πλαίσιο Ανάπτυξης (ΕΣΠΑ) 2021-2027 της χώρας, πρώτο σχέδιο του οποίου έχει σταλεί προς διαβούλευση στα όργανα της ΕΕ.

Το σύνολο των Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ 2021-2027 καλούνται να υπηρετήσουν τους παρακάτω πέντε (5) Στόχους της νέας πολιτικής συνοχής της ΕΕ μετά το 2020, που πρακτικά αποτελούν τα πεδία στα οποία η ΕΕ είναι σε καλύτερη θέση να παράγει αποτελέσματα:

Στόχος Πολιτικής 1: Μια **έξυπνότερη Ευρώπη** μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας

Στόχος Πολιτικής 2: Μια πιο **πράσινη Ευρώπη** με χαμηλές εκπομπές άνθρακα μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και μπλε επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας

Στόχος Πολιτικής 3: Μια πιο **διασυνδεδεμένη Ευρώπη** μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας

Στόχος Πολιτικής 4: Μια πιο **κοινωνική Ευρώπη** μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων

Στόχος Πολιτικής 5: Μια **Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της** μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης των αστικών, αγροτικών και παράκτιων περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών

Το ΠΠ ΝΑ 2021-2027 προβλέπεται να καλύψει εστιασμένες ανάγκες και προκλήσεις των νησιών της Περιφέρειας σε ένα ευρύ πεδίο πολιτικών όλων των Στόχων Πολιτικής της ΕΕ, με τις λοιπές ανάγκες και προκλήσεις της Περιφέρειας να ικανοποιούνται με τη συνδρομή των επτά Τομεακών Προγραμμάτων του ΕΣΠΑ (Ανταγωνιστικότητα – Επιχειρηματικότητα – Καινοτομία, Ψηφιακός Μετασχηματισμός, Περιβάλλον – Ενέργεια – Κλιματική Αλλαγή, Υποδομές Μεταφορών, Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και Δια Βίου Μάθηση, Πολιτικής Προστασίας, Αλιείας και Θάλασσας), των Προγραμμάτων Εδαφικής Συνεργασίας και της Τεχνικής Βοήθειας του ΕΣΠΑ, καθώς

και του Εθνικού Σχεδίου Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης (η Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου είναι μία από τις πέντε επιλέξιμες Περιφέρειες της χώρας) και του Ταμείου Ανάκαμψης.

Οι συνολικοί πόροι που κατανέμονται στο ΠΠ ΝΑ 2021-2027 ανέρχονται στα €357,36 εκ., προϋπολογισμός αυξημένος κατά 2,3 φορές σε σχέση με το τρέχον Περιφερειακό Επιχειρησιακό Πρόγραμμα (ΠΕΠ) Νότιο Αιγαίο 2014-2020.

2. Υφιστάμενη κατάσταση και σύνδεση με την προγραμματική περίοδο 2014-2020

Ο συνδυασμός των χαρακτηριστικών της γεωγραφικής ασυνέχειας, της απομόνωσης, της περιφερειακότητας, της πολυδιάσπασης του χώρου, αλλά και της μοναδικής πολιτισμικής ταυτότητας και του φυσικού πλούτου που συγκροτείται από ένα πλούσιο δίκτυο αξιόλογων οικοτόπων, συνθέτουν την ιδιαίτερη εικόνα της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου.

Η πολυδιάσπαση και η ασυνέχεια του γεωγραφικού χώρου που καταλαμβάνει η ΠΝΑ αδυνατίζουν την χωρική, οικονομική και κοινωνική συνοχή και οδηγούν σε έντονες ενδοπεριφερειακές χωρικές ανισότητες, καθώς τα νησιά που την απαρτίζουν διαφοροποιούνται ως προς το μέγεθος, τα χαρακτηριστικά και το επίπεδο ανάπτυξης, δημιουργώντας σύνθετες και πολυποικίλες προκλήσεις που συνδέονται με την αντιμετώπιση προβλημάτων, όπως η άρση της θαλάσσιας απομόνωσης, η αδυναμία επίτευξης οικονομικών κλίμακας και το αυξημένο κόστος μεταφοράς, καθώς και με την ανάγκη δημιουργίας υποδομών (μεταφορικών, ενέργειας, εκπαίδευσης, υγείας, κλπ) σε κάθε νησί.

2.1 Υφιστάμενη κατάσταση και παρεμβάσεις την περίοδο 2014-2020

Περιφερειακή Οικονομία

Η ΠΝΑ παρουσιάζει τα χαρακτηριστικά μιας κατακερματισμένης νησιωτικής οικονομίας που χαρακτηρίζεται από μέτρια διαφοροποίηση. Η πολύ υψηλή εξάρτηση της οικονομίας της ΠΝΑ από τον τουρισμό την καθιστά ευάλωτη στις διακυμάνσεις των παγκόσμιων τουριστικών ροών, με το εμπόριο και τον τουρισμό να έχουν επηρεασθεί δραματικά λόγω της πανδημίας COVID-19.

Οι οικονομικές της επιδόσεις είναι σαφώς επηρεασμένες από την οικονομική κρίση, ενώ διαχρονικά σταθερή παραμένει η τάση υποχώρησης της συγκριτικής της θέσης μεταξύ των Περιφερειών της ΕΕ, με αποτέλεσμα η ΠΝΑ να επανέλθει στην κατηγορία των μεταβατικών Περιφερειών.

Το ΠΕΠ Νοτίου Αιγαίου 2014-2020 (ΕΠ ΝΑ) εστίασε στην ενίσχυση επενδυτικών σχεδίων με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ της Περιφέρειας και την ίδρυση νέων ΜΜΕ, στη διευκόλυνση της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδοτικά εργαλεία (ΤΕΠΙΧ II), καθώς και στην ενίσχυση μικρών και πολύ μικρών επιχειρήσεων που επλήγησαν από τον Covid-19. Επιπλέον, μέσω του ΕΠΑΝΕΚ χρηματοδοτούνται μεταξύ των άλλων δράσεις αναβάθμισης, ποιοτικού εκσυγχρονισμού, ενίσχυσης της ανταγωνιστικότητας και εξωστρέφειας των ΜΜΕ, ίδρυσης και λειτουργίας νέων τουριστικών ΜΜΕ, διευκόλυνσης της πρόσβασης των ΜΜΕ σε χρηματοδοτικά εργαλεία (επιδότηση τόκων, εγγυοδοσία, επιστρεπτέα προκαταβολή).

Έρευνα, Ανάπτυξη και Καινοτομία

Ιδιαίτερα χαμηλές είναι οι επιδόσεις της ΠΝΑ στον τομέα της Έρευνας και Καινοτομίας, με την Περιφέρεια σύμφωνα με τον Δείκτη Περιφερειακής Καινοτομίας του 2019 να χαρακτηρίζεται ως χαμηλής (ουραγός) καινοτομίας και σε σχέση με το 2011 να αποτελεί τη μοναδική ελληνική Περιφέρεια της οποίας οι επιδόσεις καινοτομίας επιδεινώθηκαν (τελευταία θέση μεταξύ των

Περιφερειών έναντι της 8ης το 2011).

Οι παρεμβάσεις του ΕΠ ΝΑ 2014-2020 αφορούν στην ενίσχυση υποδομών έρευνας και καινοτομίας του Πανεπιστημίου Αιγαίου και του ΕΛΚΕΘΕ και στην ενίσχυση σχεδίων έρευνας, ανάπτυξης & καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της Στρατηγικής Έξυπνης Εξειδίκευσης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου. Μέσω του ΕΠΑΝΕΚ χρηματοδοτήθηκαν ανάλογες δράσεις ενίσχυσης ερευνητικών υποδομών και νεοφυών επιχειρήσεων, ανάπτυξης δεσμών και συνεργειών μεταξύ επιχειρήσεων, κέντρων έρευνας και ανάπτυξης και του τομέα της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης, στήριξης της τεχνολογικής και εφαρμοσμένης έρευνας, καθώς και δράσεις στήριξης της Περιφερειακής Αριστείας.

Ψηφιακή Συνδεσιμότητα

Στην ΠΝΑ παρατηρείται περιορισμένη διείσδυση στη χρήση υπηρεσιών ηλεκτρονικής διακυβέρνησης, σημαντική υστέρηση παρουσιάζεται στις ψηφιακές δεξιότητες του πληθυσμού της, μικρός είναι ο αριθμός και ο κύκλος εργασιών των επιχειρήσεων ΤΠΕ, που επικεντρώνονται κυρίως στην ολοκλήρωση συστημάτων, τη συντήρηση και την υποστήριξη λογισμικού, ενώ εντοπίζεται σημαντική διαρροή επαγγελματιών ΤΠΕ.

Το ΕΠ ΝΑ 2014-2020 χρηματοδότησε την ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών ανάδειξης και προβολής του πολιτιστικού και τουριστικού αποθέματος της Περιφέρειας, καθώς και την περαιτέρω ανάπτυξη της τηλεϊατρικής, ενώ συνολικά στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 στην ΠΝΑ χρηματοδοτούνται παρεμβάσεις για την ενσωμάτωση / ανάπτυξη προϊόντων και υπηρεσιών ΤΠΕ στις επιχειρήσεις, και την ανάπτυξη του ηλεκτρονικού εμπορίου των επιχειρήσεων, καθώς και τη δημιουργία ηλεκτρονικών υποδομών της δημόσιας διοίκησης και τοπικής αυτοδιοίκησης προς όφελος των πολιτών και των επιχειρήσεων.

Περιβάλλον, Κλιματική Αλλαγή και Φυσικοί-Πολιτιστικοί Πόροι

Παρά τις σημαντικές παρεμβάσεις που αναπτύχθηκαν στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014-2020 κρίσιμες εξακολουθούν να είναι οι ανάγκες ανάπτυξης ολοκληρωμένων παρεμβάσεων προστασίας και αποκατάστασης της βιοποικιλότητας στις 62 χερσαίες και θαλάσσιες περιοχές NATURA 2000 (σε εξέλιξη είναι η εκπόνηση των Ειδικών Περιβαλλοντικών Μελετών, η σύνταξη των ΠΔ προστασίας και των Σχεδίων Διαχείρισης), αναβάθμισης του αστικού περιβάλλοντος και ενίσχυσης των πράσινων υποδομών, θωράκισης των νησιών της ΠΝΑ από κινδύνους που συνδέονται με το κλίμα (πλημμύρες, διάβρωση των ακτών), καθώς και προστασίας, ανάδειξης και αξιοποίησης της ιδιαίτερα αξιόλογης φυσικής και πολιτιστικής κληρονομιάς (τοπία, αρχαιολογικοί χώροι, μνημεία, περιλαμβανομένων και των Μνημείων Παγκόσμιας Κληρονομιάς της UNESCO).

Από το ΕΠ ΝΑ και το ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ χρηματοδοτήθηκαν δράσεις προστασίας και ανάδειξης των οικοσυστημάτων της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου σε περιοχές του δικτύου NATURA 2000, προστασίας και αντιμετώπισης της διάβρωσης ακτών, προμήθειας εξοπλισμού αντιπυρικής και αντιπλημμυρικής προστασίας και ανάδειξης/προβολής της φυσικής κληρονομιάς, του πολιτισμού και του τουρισμού.

Διαχείριση αποβλήτων

Μέχρι σήμερα λειτουργούν 22 ΧΥΤ από τους 33 προβλεπόμενους στην τελευταία αναθεώρηση (2016) του ΠΕΣΔΑ της ΠΝΑ. Στο ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014-2020 έχουν ενταχθεί τα έργα των ΧΥΤ Λέρου &

Μήλου, ενώ υπό ένταξη είναι τα έργα των ΧΥΤ Τήνου και Άνδρου.

Οι περισσότεροι ΧΑΔΑ της ΠΝΑ έχουν καταστεί ανενεργοί και μεγάλο μέρος αυτών έχουν αποκατασταθεί. Εξακολουθούν να λειτουργούν 8 ΧΑΔΑ (5 στις Κυκλάδες και 3 στα Δωδεκάνησα), ενώ προς αποκατάσταση βρίσκονται ακόμη 7 χώροι (6 στις Κυκλάδες και 1 στα Δωδεκάνησα).

Παράλληλα, έχει υλοποιηθεί το σύνολο των έργων υγρών αποβλήτων στους οικισμούς Β' Προτεραιότητας, δέκα (10) οικισμοί Γ' Προτεραιότητας παρουσιάζονται σε πλήρη συμμόρφωση με την Οδηγία 91/271/ΕΟΚ, ενώ οι υπόλοιποι είκοσι (20) οικισμοί δεν είναι σε πλήρη συμμόρφωση (έργα 14 οικισμών έχουν ενταχθεί στο ΕΠ ΥΜΕΠΕΡΑΑ 2014 – 2020).

Διαχείριση Υδάτων

Οι σημαντικότερες προκλήσεις είναι η ποσοτική και ποιοτική υποβάθμιση υπόγειων υδροφορέων της ΠΝΑ, κυρίως λόγω υπεράντλησης των υδάτων, με το πρόβλημα της έλλειψης νερού να επιδεινώνεται λόγω των αυξημένων τουριστικών ροών και των απωλειών λόγω παλαιότητας των δικτύων ύδρευσης, η υποβάθμιση της κατάστασης και η ανάγκη ποσοτικής διαχείρισης και οι υδρομορφολογικές αλλοιώσεις των Επιφανειακών Υδατικών Συστημάτων λόγω απολήψεων και κατασκευής έργων ταμίευσης για την κάλυψη αρδευτικών και υδρευτικών αναγκών.

Στο πλαίσιο του ΕΣΠΑ 2014 – 2020 χρηματοδοτούνται 31 έργα κατασκευής νέων και βελτίωσης / αντικατάστασης υφιστάμενων δικτύων ύδρευσης, κατασκευής δεξαμενών αποθήκευσης και μονάδων αφαλάτωσης / διύλισης θαλασσινού ή υφάλμυρου νερού, 6 έργα τηλε-ελέγχου και τηλεχειρισμού για την εξασφάλιση της επάρκειας και ποιότητας και τη μείωση των διαρροών πόσιμου νερού, καθώς και έργο παρακολούθησης της ποιότητας των υδάτων κολύμβησης.

Ενεργειακή απόδοση

Με την ολοκλήρωση της Α' Φάσης της Διασύνδεσης των Κυκλάδων διασυνδέθηκαν τα ηλεκτρικά συστήματα της Πάρου, της Νάξου, της Σύρου και της Μυκόνου, ενώ εντός του 2020 ολοκληρώθηκαν και τέθηκαν σε λειτουργία τα έργα της Β' και Γ' Φάσης της διασύνδεσης των Κυκλάδων με το Ηπειρωτικό Σύστημα (Υ/Σ Νάξου, Καλωδιακή Γ.Μ. 150 kV Νάξος – Μύκονος, Καλωδιακή Γ.Μ. 150 kV Νάξος – Πάρος, Δεύτερη καλωδιακή Γ.Μ. 150 kV Λαύριο – Σύρος, Έργα πυλών και αυτεπαγωγών στους Υ/Σ Ζεύξης GIS Λαυρίου και Πάρου και Μυκόνου).

Το έργο της Δ' Φάσης διασύνδεσης των Κυκλάδων, το οποίο είναι σε εξέλιξη και εκτιμάται ότι θα ολοκληρωθεί εντός του 2024, αφορά στη διασύνδεση των Νήσων της Θήρας, της Μήλου, της Φολεγάνδρου και της Σερίφου με το ΕΣΜΗΕ. Το έργο αποσκοπεί αφενός στην αύξηση της αξιοπιστίας τροφοδότησης των διασυνδεομένων Νήσων και αφετέρου στη μείωση του κόστους παραγωγής (υποκατάσταση πετρελαίου με άλλες πηγές ενέργειας, σε συνάρτηση με την εξέλιξη του ενεργειακού μείγματος ηλεκτροπαραγωγής στην Ηπειρωτική Χώρα).

Σύμφωνα με το Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και την Κλιματική Αλλαγή (Δεκ 2019), εντός της περιόδου 2020-2030, προβλέπονται διασυνδέσεις των νησιών που λειτουργούν σήμερα ως αυτόνομα ηλεκτρικά συστήματα (χρήση κυρίως καύσιμου πετρελαίου), ενώ στις περιπτώσεις που η διασύνδεση δεν είναι τεχνικοοικονομικά αποδοτική, προβλέπεται η υλοποίηση καινοτόμων ενεργειακών εφαρμογών (υβριδικά συστήματα και πολιτικές για «έξυπνα» νησιά). Με την ολοκλήρωση της διασύνδεσης των νησιών θα επιτευχθεί και η αξιοποίηση του δυναμικού ΑΠΕ με πιο οικονομικό τρόπο, ενώ παράλληλα θα δοθεί η δυνατότητα ανάπτυξης νέων μονάδων ΑΠΕ στα Νησιά.

Τέλος, το μεγάλης ηλικίας & ενεργοβόρο κτιριακό απόθεμα της ΠΝΑ απαιτεί δράσεις ενεργειακής αναβάθμισης, τόσο των κατοικιών, όσο και των δημόσιων κτηρίων, ενώ σημαντική ανάγκη εξακολουθεί να αποτελεί και η αντιμετώπιση της ενεργειακής κατανάλωσης στις επιχειρήσεις.

Υποδομές Μεταφορών

Οι προκλήσεις στον τομέα των μεταφορών της ΠΝΑ, όπως οι ανεπαρκείς λιμενικές υποδομές, η μη ορθολογική οργάνωση λιμενικών χώρων και υπηρεσιών και η χαμηλή αποδοτικότητα λιμανιών, η έλλειψη ορθολογικού σχεδιασμού ακτοπλοϊκού συστήματος, το αυξημένο κόστος μεταφοράς προϊόντων, η εποχικότητα ζήτησης και ανεπάρκεια στην κάλυψη σε περιόδους αιχμής και οι ανεπαρκείς υποδομές κρουαζιέρας παραμένουν, καθώς τα έργα που ήδη υλοποιούνται, συμβάλλουν θετικά, αλλά υπολείπονται σημαντικά του συνολικά απαιτούμενου εύρους παρεμβάσεων για την κάλυψη των αναγκών αυτών.

Εξακολουθούν επόμενα να υφίστανται αυξημένες ανάγκες για τη βελτίωση υφιστάμενων λιμενικών εγκαταστάσεων και τη λειτουργική διασύνδεσή τους με τις υπόλοιπες μεταφορικές υποδομές, με στόχο την ενίσχυση της περιφερειακής κινητικότητας και την εξυπηρέτηση των αυξημένων τουριστικών ροών. Ως προς το οδικό δίκτυο, εξακολουθούν να είναι επίκαιρες οι ανάγκες διασύνδεσης των πυλών εισόδου-εξόδου (οδικές συνδέσεις με λιμάνια – αεροδρόμια) με τα σημαντικά κέντρα και τους προβεβλημένους χώρους των νησιών, καθώς και των παρεμβάσεων βελτίωσης των χαρακτηριστικών του και της οδικής ασφάλειας.

Απασχόληση

Παρά τις θετικές εξελίξεις στην αγορά εργασίας το 2019 το επίπεδο της ανεργίας (20-64 ετών) εξακολουθεί να παραμένει σε υψηλά επίπεδα (13,7%), εντοπίζονται κατά φύλο σημαντικές διαφοροποιήσεις σε βάρος των γυναικών, ενώ η ανεργία των νέων ηλικίας 15-24 ετών ανέρχεται στο 30,4%, επίπεδο χαμηλότερο του εθνικού αλλά υπερδιπλάσιο του ευρωπαϊκού μ.ό. και της προ κρίσης περιόδου. Τέλος, η αναλογία νέων 15-24 και 18-24 που βρίσκονται εκτός αγοράς εργασίας, κατάρτισης και εκπαίδευσης είναι υψηλότερη από την αντίστοιχη της χώρας (το 2019 ⁴ δυσμενέστερη επίδοση μεταξύ των Περιφερειών).

Για την ανάσχεση των αρνητικών επιπτώσεων της κρίσης, την ενίσχυση της πρόσβασης των ανέργων στην αγορά εργασίας και τη στήριξη της προσαρμοστικότητας των εργαζομένων στις νέες συνθήκες, στην τρέχουσα προγραμματική περίοδο ενεργοποιήθηκαν παρεμβάσεις από το ΠΕΠ αναβάθμισης προσόντων και υποστήριξη της ένταξης στην αγορά εργασίας ανέργων, καθώς και ανάπτυξης δεξιοτήτων καινοτομίας εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων στους τομείς περιφερειακής εξειδίκευσης, ενώ ενεργοποιήθηκε και υλοποιήθηκε πληθώρα παρεμβάσεων από τα Τομεακά Προγράμματα της περιόδου 2014-2020 (ΕΠΑνεΚ, ΕΠΑΝΑΔΕΔΒΜ).

Σημειώνεται όμως ότι, οι θετικές τάσεις στην κατάσταση της απασχόλησης έχουν ανακοπεί λόγω των δραματικών επιπτώσεων της πανδημίας COVID-19 στην αγορά εργασίας, ως άμεση συνέπεια του σημαντικού πλήγματος που υπέστη η ΠΝΑ από την κάθετη πτώση των τουριστικών δραστηριοτήτων.

Κοινωνική Συνοχή

Υψηλό παραμένει το ποσοστό των ατόμων που βρίσκονται σε κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού (το 2019 ανέρχεται στο 34,5%, έναντι 30% της χώρας), ενώ ως προς τις υλικές

στερήσεις βρίσκεται στην 3η δυσμενέστερη θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας (22,3% έναντι 16,2% της χώρας).

Οι ανάγκες επόμενα για την αντιμετώπιση των κινδύνων περιθωριοποίησης και κοινωνικού αποκλεισμού ευάλωτων ομάδων του πληθυσμού (μειονεκτούσες ομάδες, περιλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρία, ατόμων σε κίνδυνο φτώχειας, αστέγων, μακροχρόνια ανέργων, των ηλικιωμένων, αλλά και ειδικών ομάδων γυναικών και παιδιών) εξακολουθούν να είναι αυξημένες και αναμένεται να επιδεινωθούν λόγω των συνεπειών της ύφεσης που προκαλεί η πανδημία COVID-19.

Σημειώνεται η πίεση που δέχεται η ΠΝΑ τα τελευταία έτη από το κύμα των μεταναστευτικών ροών και η ανάγκη κάλυψης των σχετικών αναγκών (Περιφέρεια με τον 2^ο υψηλότερο δείκτη αναλογίας προσφύγων και μεταναστών ως προς τον πληθυσμό της).

Η ΠΝΑ ως προς την αναλογία νοσοκομειακών κλινών στον πληθυσμό κατατάσσεται στην 9η θέση μεταξύ των Περιφερειών της χώρας, ενώ ο δείκτης υγείας πληθυσμού (RCI2019-Health) παρουσιάζει τάση μείωσης (196η θέση μεταξύ των Περιφερειών της ΕΕ) και αναδεικνύει την ανάγκη για δράσεις πρόληψης και προαγωγής της υγείας, καθώς και για διαρκώς βελτιούμενες, σύγχρονες και ποιοτικές υπηρεσίες υγείας.

Σημαντική εξακολουθεί να υφίσταται η ανάγκη στήριξης των δομών πρωτοβάθμιας υγείας, τομέας που την περίοδο 2014-2020 η ΠΝΑ παρουσίασε μικρή πρόοδο, καθώς και συνέχισης της αναβάθμισης του ιατρικού εξοπλισμού και εργαστηρίων του συνόλου των νοσοκομειακών μονάδων, που γηράσκει τεχνολογικά, η οποία έγινε σε σημαντικό βαθμό με πόρους του ΕΠ ΝΑ 2014-2020. Παράλληλα, επίκαιρη εξακολουθεί να είναι η ανάγκη περαιτέρω ενίσχυσης των δικτύων και υποδομών απομακρυσμένης ιατρικής βοήθειας, καθώς και αντιμετώπισης των αναγκών προαγωγής της ψυχικής υγείας και του προβλήματος των εξαρτήσεων. Σημειώνεται ότι οι ως άνω ανάγκες επιτείνονται εκ του γεγονότος ότι οι υποδομές υγείας της ΠΝΑ καλούνται να υπηρετήσουν πολλαπλάσιο αριθμό χρηστών των υπηρεσιών τους, λόγω της υψηλής τουριστικής επισκεψιμότητας, ενώ εξακολουθεί να είναι μείζον το πρόβλημα στελέχωσης των μονάδων υγείας.

Εκπαίδευση - Δια Βίου Μάθηση

Το εκπαιδευτικό επίπεδο του πληθυσμού της ΠΝΑ υπολείπεται σημαντικά εκείνου της χώρας και της ΕΕ28, ενώ το ποσοστό των νέων 15-24 ετών που εγκατέλειψαν πρόωρα την εκπαίδευση το 2017 ανέρχεται στο 11,8% (ποσοστό σχεδόν διπλάσιο από τον εθνικό μ.ό. με συνεχή αύξηση μετά το 2014).

Παρά τις σημαντικές επενδύσεις της ΠΝΑ στον τομέα της εκπαίδευσης την προγραμματική περίοδο 2014-2020, πολλαπλές εξακολουθούν να είναι οι ανάγκες αναβάθμισης και εκσυγχρονισμού των υποδομών και του εξοπλισμού όλων των βαθμίδων, περιλαμβανομένων και των υποδομών του Πανεπιστημίου Αιγαίου που εξακολουθούν να είναι χωρικά κατακερματισμένες και ανεπαρκείς, ενίσχυσης της διασύνδεσης εκπαίδευσης, κατάρτισης και αναγκών της αγοράς εργασίας, αλλά και αντιμετώπισης της σχολικής διαρροής ιδιαίτερα στην δευτεροβάθμια εκπαίδευση.

2.2 Παράγοντες που επηρέασαν την υλοποίηση του ΕΠ ΝΑ 2014-2020

Οριζόντια προβλήματα που επηρέασαν την πορεία υλοποίησης και την αποτελεσματικότητα και αποδοτικότητα των παρεμβάσεων του ΕΠ ΝΑ 2014-2020 αποτέλεσαν τα παρακάτω:

- Οι απαιτήσεις των Κανονισμών της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, δυσχέραναν την ομαλή υλοποίηση των παρεμβάσεων, δημιουργώντας σημαντικές δυσκολίες σε αρκετούς Δικαιούχους του ΠΕΠ.
- Η σημαντική καθυστέρηση στην εξειδίκευση και εφαρμογή δράσεων που συνδέονταν με τις αιρεσιμότητες και ιδιαίτερα στους ΘΣ 1, 2, 4 και 6.
- Η σημαντική καθυστέρηση στην ενεργοποίηση των δράσεων κρατικών ενισχύσεων λόγω των δυσχερειών στην εφαρμογή του νέου ΠΣΚΕ, των νομικής μορφής δυσκολιών στη διαδικασία επιλογής Ενδιάμεσου Φορέα Διαχείρισης, καθώς και της θέσπισης του νέου κανονιστικού πλαισίου για τα Χρηματοδοτικά Εργαλεία της περιόδου 2014-2020 και των ενεργειών που απαιτήθηκαν για την επικαιροποίηση των ex-ante αξιολογήσεών τους.
- Η περιορισμένη ρευστότητα της ελληνικής οικονομίας που επηρέασε τη χρηματοδότηση επενδυτικών σχεδίων των επιχειρήσεων του ιδιωτικού τομέα, έχοντας σοβαρές επιπτώσεις στις δράσεις ενίσχυσης της επιχειρηματικότητας που υλοποιούνται στο πλαίσιο των ΘΣ 1, 2 & 3.
- Οι αλληλοεπικαλύψεις σειράς παρεμβάσεων μεταξύ ΤΕΠ και ΠΕΠ, κυρίως αυτών που συνδέονται με την επιχειρηματικότητα, που δρουν ως ένα βαθμό ανταγωνιστικά μεταξύ τους, καθώς προκηρύσσονται την ίδια περίοδο, αφορούν τις ίδιες δράσεις με πολλές φορές διαφορετικές προϋποθέσεις χρηματοδότησης, δημιουργώντας σύγχυση στους δικαιούχους και στον επιχειρηματικό κόσμο.
- Η ανάγκη προσαρμογής στη νέα διαδικασία εξέτασης και έγκρισης των έργων ΤΠΕ, που δημιούργησε σημαντικές καθυστερήσεις στην ενεργοποίηση και εφαρμογή των σχετικών παρεμβάσεων.
- Οι αλλαγές στον Εθνικό Σχεδιασμό Διαχείρισης Απορριμμάτων και οι καθυστερήσεις στην έγκριση του ΠΕΣΔΑ (2016), γεγονός που δημιούργησε αντίστοιχες καθυστερήσεις στις δράσεις διαχείρισης στερεών αποβλήτων, η πρόοδος των οποίων επηρεάστηκε και από την ανωριμότητα των νέων έργων Α΄ Προτεραιότητας των ΠΕΣΔΑ, την ανάγκη ελέγχου συμβατότητας/προσαρμογής των ήδη αδειοδοτημένων ή/και δημοπρατημένων έργων.
- Οι επιμέρους δυσχέρειες και καθυστερήσεις που παρατηρήθηκαν και στην υλοποίηση επιμέρους δράσεων του Θεματικού Στόχου 9 και ειδικότερα στη διαδικασία εξειδίκευσης – ενεργοποίησης των οριζόντιων Δράσεων στην Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγεία και την Ψυχική Υγεία (κυρίως λόγω των συχνών αλλαγών στις κεντρικές επιλογές και προτεραιότητες πολιτικής, η αδυναμία στελέχωσης των ΤΟΜΥ), καθώς και στην Κοινωνική Οικονομία, όπου απαιτήθηκε σημαντική θεσμική προεργασία και αλλαγές.
- Οι αδυναμίες σειράς δικαιούχων (μεσαίοι και μικροί Δήμοι, Λιμενικά Ταμεία κοκ.) στην ωρίμανση και διαχείριση των παρεμβάσεων και η έλλειψη δικαιούχων με αυξημένη διαχειριστική επάρκεια (χαμηλό επίπεδο στελέχωσης, έλλειψη εξειδικευμένου προσωπικού).
- Η ανάγκη προσαρμογής των Δικαιούχων στις αλλαγές του θεσμικού πλαισίου Δημοσίων Συμβάσεων (Ν 4412/2016 και οι πολλές τροποποιήσεις του), επέφερε καθυστερήσεις στις διαδικασίες δημοπράτησης των δημοσίων έργων.

Επιπλέον ειδικά προβλήματα που χαρακτηρίζουν την υλοποίηση του ΕΠ ΝΑ ήταν τα ακόλουθα:

- Σημαντική αδυναμία εντοπίζεται στη διαθεσιμότητα κατάλληλων και αποτελεσματικών περιφερειακών δομών υποστήριξης της διαδικασίας της «επιχειρηματικής ανακάλυψης» και συνολικά της διαχείρισης και παρακολούθησης υλοποίησης της περιφερειακής στρατηγικής έξυπνης εξειδίκευσης, που επιβαρύνεται από την αδύναμη εκπροσώπηση της κατακερματισμένης και μονοδιάστατης παραγωγικής βάσης της Περιφέρειας (μονοκαλλιέργεια).
- Οι περιορισμένοι διαθέσιμοι πόροι του ΕΠ ΝΑ, καθώς και η έλλειψη ώριμων στρατηγικών και τεχνογνωσίας από τους Δικαιούχους να προσεγγίσουν και να διαχειριστούν, καινοτόμες για αυτούς, ολοκληρωμένες αναπτυξιακές παρεμβάσεις. αποτέλεσαν στην ΠΝΑ βασικούς ανασταλτικούς παράγοντες για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση παρεμβάσεων Χωρικής Ανάπτυξης (ΟΧΕ).
- Στον τομέα της υγείας σοβαρό για την ΠΝΑ εξακολουθεί να είναι το ζήτημα της εξασφάλισης του αναγκαίου προσωπικού λειτουργίας των δομών (ιατρικό, νοσηλευτικό και τεχνικό προσωπικό).

3. Στρατηγική και Αρχιτεκτονική του Προγράμματος

3.1 Στρατηγική και Προτεραιότητες ανά Στόχο Πολιτικής

Η στρατηγική του Περιφερειακού Προγράμματος Νότιο Αιγαίο 2021-2027 καλείται να δώσει απαντήσεις στις προκλήσεις και ανάγκες που αναλύθηκαν παραπάνω υιοθετώντας τους παρακάτω Στρατηγικούς Στόχους:

- (I). Ενίσχυση και διαφοροποίηση του παραγωγικού συστήματος
- (II). Αποτελεσματική διαχείριση του περιβάλλοντος και των πόρων
- (III). Βελτίωση της περιφερειακής συνδεσιμότητας και ενίσχυση της κινητικότητας
- (IV). Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής και τόνωση της αγοράς εργασίας
- (V). Ενδυνάμωση της χωρικής συνοχής και άμβλυση των ενδοπεριφερειακών ανισοτήτων

Ανά Στόχο Πολιτικής οι κύριες στρατηγικές επιλογές της ΠΝΑ για την κάλυψη των αναπτυξιακών αναγκών της, την αξιοποίηση των συγκριτικών πλεονεκτημάτων και του αναπτυξιακού δυναμικού της και την επίτευξη των παραπάνω στρατηγικών στόχων είναι οι ακόλουθες:

ΣΠ1. Πιο Έξυπνη Ευρώπη

Στον **Στόχο Πολιτικής 1** οι κύριες στρατηγικές προτεραιότητες της ΠΝΑ αφορούν στην:

Ενίσχυση του περιφερειακού συστήματος Έρευνας και Καινοτομίας

Προτεραιότητα αποτελεί η ενίσχυση υποδομών ή/και άυλων περιουσιακών στοιχείων των εκπαιδευτικών και ερευνητικών φορέων που δραστηριοποιούνται στην ΠΝΑ (Πανεπιστήμιο Αιγαίου και ΕΛΚΕΘΕ), αποκλειστικά για δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας στους τομείς που η Περιφέρεια παρουσιάζει συγκριτικό πλεονέκτημα και εξειδίκευση.

Ενίσχυση και διαφοροποίηση της παραγωγικής βάσης

Κύρια στρατηγική προτεραιότητα της ΠΝΑ είναι η βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της παραγωγικότητας των επιχειρήσεων της, η διεύρυνση της παραγωγικής της βάσης για την άρση της υπερβολικής εξάρτησης της οικονομίας από τη μονοκαλλιέργεια (τουρισμός), η αναβάθμιση των προσφερόμενων προϊόντων και υπηρεσιών και, ειδικότερα, η αναβάθμιση και διαφοροποίηση του τουριστικού προϊόντος.

Έμφαση θα δοθεί στη στήριξη επενδυτικών σχεδίων μικρού προϋπολογισμού (έως 200.000 €) που στοχεύουν στην ανάπτυξη διαφοροποιημένων τουριστικών προϊόντων και υπηρεσιών, στην αναβάθμιση και εκσυγχρονισμό των παραγωγικών υποδομών και διαδικασιών (τεχνολογικών και μη) καθώς και στην ενίσχυση της εξωστρέφειας επιχειρήσεων των τομέων συγκριτικού πλεονεκτήματος και εξειδίκευσης της ΠΝΑ.

Αξιοποίηση σύγχρονων ψηφιακών τεχνολογιών

Το Περιφερειακό Πρόγραμμα θα υποστηρίξει χρηματοδοτικά δραστηριότητες που αφορούν στην ανάπτυξη και τον εμπλουτισμό παρεχόμενων ψηφιακών υπηρεσιών οργανισμών τοπικής αυτοδιοίκησης και επιμελητηρίων προς πολίτες και επιχειρήσεις, στην ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών στους τομείς του πολιτισμού και τουρισμού, στην περαιτέρω ανάπτυξη και εφαρμογή μεθόδων τηλεϊατρικής και λύσεων εξ αποστάσεως φροντίδας/υποστήριξης ευάλωτων και γεωγραφικά απομονωμένων ομάδων του πληθυσμού (ιδιαίτερα των μικρών νησιών), στην ενίσχυση της τηλεκπαίδευσης όλων των βαθμίδων, καθώς και στην ενίσχυση επενδύσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των επιχειρήσεων της ΠΝΑ, περιλαμβανομένης και της στήριξης για την ανάπτυξη νέων επιχειρήσεων του κλάδου.

ΣΠ2. Πιο Πράσινη Ευρώπη

Στον **Στόχο Πολιτικής 2** οι κύριες στρατηγικές προτεραιότητες της ΠΝΑ αφορούν στην:

Βελτίωση της ενεργειακής αποδοτικότητας

Σε εφαρμογή των Εθνικών Σχεδίων για την Ενέργεια και το Κλίμα και τα κτίρια μηδενικής κατανάλωσης, καθώς και της υπό εκπόνηση Μακροπρόθεσμης Στρατηγικής για την ανακαίνιση του κτιριακού αποθέματος, στρατηγική επιλογή για την ΠΝΑ αποτελεί η προώθηση μέτρων ενεργειακής απόδοσης του δημόσιου κτιριακού αποθέματος της ΠΝΑ (παρεμβάσεις εξοικονόμησης ενέργειας, προσθήκης βιοκλιματικών χαρακτηριστικών, αξιοποίησης ΑΠΕ) με βασική προτεραιότητα τα περισσότερο ενεργοβόρα δημόσια κτίρια (κτίρια διοίκησης, σχολεία, πολιτιστικοί και αθλητικοί χώροι, νοσοκομεία, κλπ.).

Ολοκληρωμένη & βιώσιμη διαχείριση στερεών & υγρών αποβλήτων

Κύρια στρατηγική επιλογή για την ΠΝΑ αποτελεί η ολοκλήρωση των περιβαλλοντικών υποδομών για τη διαχείριση των αποβλήτων σύμφωνα με όσα θα προβλέπονται στον αναθεωρημένο ΠΕΣΔΑ, καθώς και η ολοκλήρωση των μέτρων που προβλέπονται στο Εθνικό Επιχειρησιακό Σχέδιο Λυμάτων Οικισμών Γ΄ Προτεραιότητας για την ΠΝΑ, προκειμένου να καλυφθούν οι υποχρεώσεις της χώρας για την εφαρμογή της Οδηγίας 91/271/ΕΟΚ.

Στο πλαίσιο αυτό προτεραιότητα δίνεται στην:

- ολοκλήρωση των υποδομών συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων οικισμών Γ΄ Προτεραιότητας (2.000 – 15.000 ισοδύναμος πληθυσμός).

- αναβάθμιση υφιστάμενων ή/και κατασκευή νέων υποδομών συλλογής και επεξεργασίας λυμάτων σε τουριστικές και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές.
- ανάπτυξη / επέκταση δικτύου πράσινων σημείων και δημιουργία νησίδων ανακύκλωσης υψηλής αισθητικής σε τουριστικά σημεία.
- προώθηση της διαλογής στην πηγή (ΔσΠ) των βιοαποβλήτων (ΒΑ) και των ανακυκλώσιμων υλικών (ΑΥ) σε όλα τα νησιά και σε περιοχές συγκέντρωσης σημαντικών δραστηριοτήτων.

Προσαρμογή στην κλιματική αλλαγή και πρόληψη κινδύνων

Κύρια στρατηγική επιλογή για την ΠΝΑ αποτελεί η εφαρμογή μέτρων προαγωγής της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή και ολοκληρωμένης διαχείρισης και αντιμετώπισης των κινδύνων από φυσικές και ανθρωπογενείς καταστροφές, σύμφωνα και με το Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας Λεκανών Απορροής ποταμών του ΥΔ Νήσων Αιγαίου και το Περιφερειακό Σχέδιο Προσαρμογής στην Κλιματική Αλλαγή (ΠΕΣΠΚΑ).

Στο πλαίσιο αυτό προτεραιότητα δίνεται στα έργα αντιπλημμυρικής προστασίας μικρού μεγέθους και στα μέτρα προστασίας ή/και αναστροφής των φαινομένων διάβρωσης ακτών.

Βιώσιμη διαχείριση υδατικών πόρων

Κύρια στρατηγική επιλογή για την ΠΝΑ αποτελεί η υλοποίηση δράσεων για την προστασία των υδατικών συστημάτων της Περιφέρειας, βάσει των προτεραιοτήτων του Διαχειριστικού Σχεδίου Λεκανών Απορροής του ΥΔ ΝΑ, καθώς και η υλοποίηση δράσεων για τον περαιτέρω εκσυγχρονισμό του δικτύου ύδρευσης, τον έλεγχο των διαρροών και την προώθηση δράσεων εξοικονόμησης νερού και ενδεικτικά:

- Κατασκευή, επέκταση δικτύων ύδρευσης και εγκαταστάσεων αποθήκευσης νερού ή / και αντικατάσταση παλαιών δικτύων.
- Κατασκευή, επέκταση, βελτίωση μονάδων αφαλάτωσης και διύλισης.
- Ανάπτυξη συστημάτων ελέγχου διαρροών και παρακολούθησης της ποιότητας πόσιμου νερού.
- Λοιπές δράσεις για την προστασία των υδατικών συστημάτων της ΠΝΑ, βάσει των προτεραιοτήτων του Διαχειριστικού Σχεδίου Λεκανών Απορροής του ΥΔ ΝΑ.

Ανάπτυξη πράσινων και μηδενικών ρύπων υποδομών σε αστικές περιοχές

Στρατηγική επιλογή για την ΠΝΑ αποτελεί η εστίαση των παρεμβάσεων στην ανάπτυξη πράσινων υποδομών σε αστικές περιοχές και τουριστικούς προορισμούς (δημιουργία χώρων πρασίνου) και στη δημιουργία υποδομών και προμήθεια εξοπλισμού μεταφορών μηδενικών ρύπων.

ΣΠ 3 - Πιο Συνδεδεμένη Ευρώπη

Στον **Στόχο Πολιτικής 3**, σε εφαρμογή του Στρατηγικού Πλαισίου Επενδύσεων και των Εθνικών Στρατηγικών Σχεδίων Μεταφορών και Οδικής Ασφάλειας, στρατηγική προτεραιότητα της ΠΝΑ αποτελεί η βελτίωση της προσβασιμότητας των νησιών της Περιφέρειας με την αναβάθμιση των θαλάσσιων και οδικών μεταφορών και μετακινήσεων, ενδοπεριφερειακά και διαπεριφερειακά, καθώς και εσωτερικά στα νησιά, στις πύλες εισόδου – εξόδου και στα σημεία τουριστικού και πολιτιστικού ενδιαφέροντος, με έμφαση στα παρακάτω:

- αναβάθμιση των λιμενικών υποδομών που περιλαμβάνονται στο διευρυμένο ΔΕΔ-Μ,
- κατασκευή / αναβάθμιση και επέκταση εγκαταστάσεων λοιπών λιμενικών υποδομών, περιλαμβανομένων των μικρών νησιών της ΠΝΑ,
- εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων ασφαλείας των λιμενικών εγκαταστάσεων,
- βελτίωση του εθνικού / επαρχιακού οδικού δικτύου,
- κατασκευή/βελτίωση οδικών συνδέσεων με πύλες εισόδου/εξόδου και σημεία τουριστικού ενδιαφέροντος,
- βελτίωση παθητικής και ενεργητικής ασφάλειας οδικού δικτύου.

ΣΠ 4 - Πιο Κοινωνική Ευρώπη

Στον **Στόχο Πολιτικής 4**, σε εφαρμογή των Εθνικών Στρατηγικών για την Κοινωνική Ένταξη και τους Ρομά, του υπό επικαιροποίηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης για τη Νεολαία και του υπό εκπόνηση Εθνικού Σχεδίου για το Παιδί, οι κύριες στρατηγικές προτεραιότητες της ΠΝΑ αφορούν στη:

Ενίσχυση της κοινωνικής συνοχής, καταπολέμηση της φτώχειας και του κοινωνικού αποκλεισμού

Κύρια στρατηγική επιλογή για την ΠΝΑ αποτελεί η δημιουργία ενός δικτύου ασφάλειας και η ανάπτυξη υψηλής ποιότητας υπηρεσιών για τα άτομα που χρήζουν φροντίδας ή κινδυνεύουν από φτώχεια, εργασιακό και κοινωνικό αποκλεισμό, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών. Οι επιμέρους προτεραιότητες εστίασης των παρεμβάσεων του Προγράμματος αφορούν στην:

- αναβάθμιση προσόντων και υποστήριξη της ένταξης στην αγορά εργασίας ανέργων που βρίσκονται σε μειονεκτική θέση (άτομα που εγκατέλειψαν πρόωρα την εκπαίδευση, νέοι χωρίς εργασιακή εμπειρία κλπ),
- ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων ατόμων που διαβιούν κάτω από το όριο της φτώχειας, ανήκουν σε ευπαθείς και ευάλωτες ομάδες, καθώς και των κατοίκων των απομακρυσμένων νησιών,
- συμπλήρωση δικτύου υποδομών πρόνοιας και ενίσχυση της λειτουργίας δομών για την φροντίδα παιδιών, ΑμεΑ, ηλικιωμένων κλπ / υποστήριξη της αυτόνομης διαβίωσης ΑμεΑ,
- ενίσχυση και επέκταση δικτύου και υπηρεσιών υποστήριξης θυμάτων βίας και εμπορίας ανθρώπων,
- παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών στήριξης και κοινωνικοοικονομικής ένταξης ατόμων και οικογενειών που διαβιούν σε συνθήκες φτώχειας και κοινωνικού αποκλεισμού, περιλαμβανομένων των παιδιών που βιώνουν καταστάσεις αποκλεισμού,
- στήριξη της λειτουργίας δομών παροχής υπηρεσιών σίτισης, παροχής βασικών αγαθών και στέγασης σε άπορους και ειδικές ευπαθείς ομάδες,
- ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών κοινωνικοοικονομικής στήριξης και ένταξης περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά και οι υπήκοοι τρίτων χωρών, με ιδιαίτερη έμφαση στους ανήλικους/ασυνόδευτους πρόσφυγες, στα παιδιά και στις γυναίκες,
- συνέχιση/επέκταση λειτουργίας Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης.

Αναβάθμιση των υποδομών και βελτίωση της ποιότητας των υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας, εκπαίδευσης και δια βίου μάθησης

Στρατηγική επιλογή για την ΠΝΑ αποτελεί η αναβάθμιση των υποδομών και της ποιότητας των παρεχόμενων υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης στο σύνολο του πληθυσμού και ειδικότερα:

- επέκταση και αναβάθμιση του δικτύου υποδομών υγείας, με έμφαση στην πρωτοβάθμια φροντίδα υγείας και στην αναβάθμιση του ιατρικού εξοπλισμού και των υποδομών ΤΠΕ των μονάδων υγείας,
- ενίσχυση της λειτουργίας του δικτύου των μονάδων πρωτοβάθμιας υγείας, προαγωγή της ψυχικής υγείας, αντιμετώπιση των εξαρτήσεων και ανάπτυξη προγραμμάτων δημόσιας υγείας για ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού (μετανάστες, Ρομά),
- εξειδικευμένη κατάρτιση στελεχών μονάδων υγείας & κοινωνικής πρόνοιας, εκπαίδευση & ευαισθητοποίηση στελεχών δημόσιας διοίκησης και επιχειρήσεων σε θέματα προάσπισης της δημόσιας υγείας,
- αναβάθμιση, συμπλήρωση και βελτίωση της ελκυστικότητας των υποδομών όλων των βαθμίδων εκπαίδευσης, περιλαμβανομένης και της προσχολικής αγωγής και της χρήσης σύγχρονων εκπαιδευτικών εργαλείων ΤΠΕ,
- ανάπτυξη προγράμματος σχολικής και κοινωνικής ένταξης για παιδιά οικογενειών σε μειονεκτική θέση και αντιμετώπισης της σχολικής διαρροής,
- εξειδικευμένη εκπαιδευτική υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες.

Βελτίωση της πρόσβασης στην απασχόληση και ανάπτυξη δεξιοτήτων ανθρώπινου δυναμικού

Στρατηγική επιλογή για την ΠΝΑ αποτελεί η βελτίωση της ποιότητας των θέσεων εργασίας και η δημιουργία νέων βιώσιμων θέσεων απασχόλησης, μέσω δράσεων ενίσχυσης των δεξιοτήτων εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων (κατάρτιση / επανακατάρτιση και συμβουλευτική υποστήριξη), προώθησης στην απασχόληση και τόνωσης της επιχειρηματικότητας (αυτοαπασχόληση, νέοι ελεύθεροι επαγγελματίες, κοινωνική επιχειρηματικότητα κοκ.) στους κλάδους αιχμής και στους αναδυόμενους τομείς της περιφερειακής οικονομίας (τουρισμός, αγροδιατροφή, ενέργεια, κυκλική οικονομία κοκ.), αλλά και για τις ανάγκες τόνωσης της απασχόλησης στο πλαίσιο της εφαρμογής των χωρικών στρατηγικών στα νησιά της Περιφέρειας.

Παράλληλα, θα συνεχισθεί η ανάπτυξη δράσεων εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής, συμπεριλαμβανομένης της πρόσβασης σε υπηρεσίες παιδικής μέριμνας και της επιδότησης θέσεων εργασίας μερικής απασχόλησης, για την προώθηση της συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας.

Δημιουργία προσβάσιμων τουριστικών προορισμών – προστασία, ανάδειξη και προβολή της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και των τουριστικών πόρων

Προτεραιότητα για την Περιφέρεια αποτελεί η δημιουργία υποδομών για την ελεύθερη και ασφαλή πρόσβαση των επισκεπτών και ιδιαίτερα των ΑμΕΑ και άλλων κατηγοριών εμποδιζόμενων ατόμων σε τουριστικούς προορισμούς, πολιτιστικά μνημεία και χώρους φυσικού κάλλους, η ανάπτυξη

υποδομών εναλλακτικού τουρισμού (θρησκευτικού / προσκυνηματικού, καταδυτικού, φυσιολατρικού, ευεξίας κοκ.), καθώς και η ανάπτυξη δράσεων προστασίας, προβολής και αξιοποίησης της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς και των τουριστικών πόρων της Περιφέρειας.

ΣΠ 5 - Ευρώπη κοντά στους Πολίτες

Στον Στόχο Πολιτικής 5, κύρια στρατηγική επιλογή για την άμβλυση των μειονεκτημάτων που δημιουργούν τα γεωγραφικά και γεωφυσικά χαρακτηριστικά/φυσιογνωμία των νησιών της ΠΝΑ (ασυνέχεια του χώρου, έντονες ενδοπεριφερειακές ανισότητες και αντίστοιχα διαφοροποιημένες ανάγκες, απουσία μεγάλων αστικών κέντρων) αποτελεί η ενδυνάμωση της Χωρικής Συνοχής.

Έμφαση θα δοθεί στην αντιμετώπιση της αναπτυξιακής υστέρησης που παρουσιάζουν τα περισσότερα από τα μικρά νησιά της ΠΝΑ (πληθυσμού έως 3.100 κατοίκων), λόγω κυρίως της έλλειψης βασικών υποδομών αλλά και της ανάγκης ανάληψης πρωτοβουλιών αξιοποίησης των συγκριτικών τους πλεονεκτημάτων. Στα μικρά νησιά της Περιφέρειας περιλαμβάνονται:

- 21 νησιά με σχετικά μικρή γεωγραφική έκταση, τα οποία αντιμετωπίζουν σοβαρά προβλήματα ανάπτυξης (Αγαθονήσι, Ανάφη, Αρκοί, Δήλος, Δονούσα, Ηρακλειά, Θηρασιά, Κάσος, Κίμωλος, Κύθνος, Λειψοί, Μεγίστη, Νίσυρος, Σίκινος, Σχοινούσα, Τέλενδος, Τήλος, Φαρμακονήσι, Φολέγανδρος, Χάλκη, Ψέριμος) και τα οποία προσφέρονται κατ' εξοχήν, για ανάπτυξη εναλλακτικών μορφών τουρισμού
- 9 αναπτυσσόμενα τουριστικά νησιά (Αμοργός, Αντίπαρος, Αστυπάλαια, Ίος, Κέα, Πάτμος, Σέριφος, Σίφνος, Σύμη) και 1 ανεπτυγμένο τουριστικά νησί (Άνω Κουφονήσι)

Το Πρόγραμμα θα ενισχύσει την εφαρμογή μιας ή περισσότερων στρατηγικών Ολοκληρωμένης Χωρικής Επένδυσης (ΟΧΕ), για το σύνολο των μικρών νησιών, με έμφαση στην ανάπτυξη παρεμβάσεων συμπλήρωσης/αναβάθμισης υποδομών και υπηρεσιών υγείας, πρόνοιας και εκπαίδευσης, ορθολογικής και αποδοτικής διαχείρισης πόσιμου ύδατος, βελτίωσης των υποδομών συλλογής, επεξεργασίας και διάθεσης λυμάτων και απορριμμάτων, προστασίας και αξιοποίησης πολιτιστικών και φυσικών πόρων, βελτίωσης οδικής πρόσβασης και ανάπτυξης κοινωνικών υποδομών και υπηρεσιών, αξιοποίησης ΤΠΕ, καθώς και δημιουργίας προϋποθέσεων οικονομικής ανάπτυξης αλλά και βελτίωσης των συνθηκών διαβίωσης των κατοίκων και επισκεπτών.

Παράλληλα στρατηγική του Προγράμματος αποτελεί η βελτίωση των λειτουργιών και της ελκυστικότητας των μεγαλύτερων αστικών κέντρων της ΠΝΑ, με την εφαρμογή τουλάχιστον δύο (2) στρατηγικών Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης (ΒΑΑ) στα δύο μεγάλα διοικητικά της κέντρα (Ερμούπολη και Ρόδος) ή/και σε κάποια/ες έδρα/ες ΠΕ με αστικά χαρακτηριστικά, με κύριους στόχους τη βελτίωση της αστικής κινητικότητας και συνολικά της λειτουργικότητας του αστικού χώρου, την προστασία και ανάδειξη του ιστορικού, πολιτιστικού κεφαλαίου, την ενίσχυση και ανάπτυξη πράσινων υποδομών και την άμβλυση κοινωνικών προβλημάτων.

3.2 Αρχιτεκτονική του Προγράμματος

Με βάση τις προαναφερόμενες προτεραιότητες, για την εξυπηρέτηση των στρατηγικών στόχων της Περιφέρειας το Περιφερειακό Πρόγραμμα Νότιο Αιγαίο 2021-2027 δομείται σε **έξι (6) Άξονες Προτεραιότητας (ΑΠ)** οι οποίοι συνδέονται με τους ΣΠ της Πολιτικής Συνοχής της ΕΕ 1 έως και 5, και **δύο (2) Άξονες Προτεραιότητας για την Τεχνική Βοήθεια**.

Η προτεινόμενη αρχιτεκτονική του Προγράμματος παρουσιάζεται στον Πίνακα που ακολουθεί στον οποίο κάθε Άξονας Προτεραιότητας συνδέεται με τους Ειδικούς Στόχους των Ταμείων ΕΤΠΑ και ΕΚΤ+ που επιλέγονται από το Πρόγραμμα.

Πίνακας 1: Αρχιτεκτονική του Περιφερειακού Προγράμματος Νότιο Αιγαίο 2021-2027

Στόχος Πολιτικής ΕΕ / Στρατηγικός Στόχος Προγράμματος	Άξονας Προτεραιότητας / Ευρωπαϊκό Ταμείο	Ειδικός Στόχος
<p>ΣΠ1. Μια πιο ανταγωνιστική και έξυπνη Ευρώπη μέσω της προώθησης του καινοτόμου και έξυπνου οικονομικού μετασχηματισμού, καθώς και της περιφερειακής ψηφιακής διασυνδεσιμότητας</p> <p style="text-align: center;">Στρατηγικός Στόχος I</p>	<p>ΑΠ 1: Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας και παραγωγικού δυναμικού</p> <p>ΕΤΠΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> i. Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και της αξιοποίησης προηγμένων τεχνολογιών ii. Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς φορείς και τις Δημόσιες Αρχές iii. Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, μεταξύ άλλων με παραγωγικές επενδύσεις
<p>ΣΠ2. Μια πιο πράσινη, με χαμηλές εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα που μετατρέπεται σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα και ανθεκτική Ευρώπη, μέσω της προώθησης της δίκαιης μετάβασης σε καθαρές μορφές ενέργειας, των πράσινων και γαλάζιων επενδύσεων, της κυκλικής οικονομίας, της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης και της διαχείρισης των κινδύνων και της βιώσιμης αστικής κινητικότητας</p> <p style="text-align: center;">Στρατηγικός Στόχος II</p>	<p>ΑΠ 2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων</p> <p>ΕΤΠΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> i. Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου iv. Προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης των κινδύνων και της ανθεκτικότητας στις καταστροφές, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στα οικοσυστήματα v. Προαγωγή της πρόσβασης σε νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού vi. Προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική και αποδοτικής χρήσης των πόρων οικονομία vii. Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης της φύσης, της βιοποικιλότητας, των πράσινων υποδομών, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών στο αστικό περιβάλλον και μείωση όλων των μορφών ρύπανσης viii. Προώθηση της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας, για την μετάβαση σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα
<p>ΣΠ3. Μια πιο διασυνδεδεμένη Ευρώπη μέσω της ενίσχυσης της κινητικότητας</p> <p style="text-align: center;">Στρατηγικός Στόχος III</p>	<p>ΑΠ 3: Βελτίωση της περιφερειακής προσαρμοστικότητας και ενίσχυση της κινητικότητας</p> <p>ΕΤΠΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> i. Ανάπτυξη ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ ii. Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυνδεδεμένη κινητικότητα
<p>ΣΠ4. Μια πιο κοινωνική και χωρίς αποκλεισμούς Ευρώπη μέσω της υλοποίησης του ευρωπαϊκού πυλώνα κοινωνικών δικαιωμάτων</p> <p style="text-align: center;">Στρατηγικός Στόχος IV</p>	<p>ΑΠ 4: Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών</p> <p>ΕΤΠΑ</p>	<ul style="list-style-type: none"> ii. Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές και χωρίς αποκλεισμούς υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και τη διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την καλλιέργεια της ικανότητας για εξ αποστάσεως και ηλεκτρονική εκπαίδευση και κατάρτιση iii. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, των νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος και των μειονεκτουσών ομάδων,

Στόχος Πολιτικής ΕΕ / Στρατηγικός Στόχος Προγράμματος	Άξονας Προτεραιότητας / Ευρωπαϊκό Ταμείο	Ειδικός Στόχος
		<p>συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων, που αφορούν μεταξύ άλλων τη στέγαση και τις κοινωνικές υπηρεσίες</p> <p>iv. Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και ενίσχυση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας, συμπεριλαμβανομένης της πρωτοβάθμιας περίθαλψης, και προώθηση της μετάβασης από την ιδρυματική στην οικογενειακή και κοινοτική φροντίδα</p> <p>v. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία</p>
	<p>ΑΠ 5: Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Ένταξη</p> <p>EKT+</p>	<p>i. Βελτίωση της πρόσβασης σε μέτρα απασχόλησης και ενεργοποίησης όλων των ατόμων που αναζητούν εργασία, ιδίως των νέων, ειδικότερα μέσω της εφαρμογής της Εγγύησης για τη Νεολαία, των μακροχρόνια ανέργων και των μειονεκτουσών ομάδων στην αγορά εργασίας, καθώς και των μη ενεργών ατόμων, προώθηση της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας</p> <p>ii. Εκσυγχρονισμός των θεσμών της αγοράς εργασίας και των υπηρεσιών για την αξιολόγηση και την πρόβλεψη των αναγκών σε δεξιότητες και εξασφάλιση της έγκαιρης και εξατομικευμένης βοήθειας και στήριξη της προσαρμογής στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, των μεταβάσεων και της κινητικότητας</p> <p>iii. Προώθηση μιας ισόρροπης με βάση το φύλο συμμετοχής στην αγορά εργασίας, ίσων συνθηκών εργασίας και μιας καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή παιδική μέριμνα και φροντίδα των εξαρτώμενων ατόμων</p> <p>iii (bis). Προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στην αλλαγή, ενεργός και υγιής γήρανση και προώθηση ενός υγιούς και καλά προσαρμοσμένου εργασιακού περιβάλλοντος που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία</p> <p>v. Προώθηση της ίσης πρόσβασης και της ολοκλήρωσης ποιοτικής και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδίως για μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, μέσω της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και την εκπαίδευση και τη μάθηση ενηλίκων, περιλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία</p> <p>vii. Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της μη διάκρισης και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της</p>

Στόχος Πολιτικής ΕΕ / Στρατηγικός Στόχος Προγράμματος	Άξονας Προτεραιότητας / Ευρωπαϊκό Ταμείο	Ειδικός Στόχος
		<p>απασχολησιμότητας, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες</p> <p>viii. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών</p> <p>viii.a. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά</p> <p>ix. Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων των υπηρεσιών που προωθούν την πρόσβαση στη στέγαση και την προσωποποιημένη φροντίδα συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης για πρόσβαση στην κοινωνική προστασία, με ιδιαίτερη έμφαση στα παιδιά και τις μειονεκτούσες ομάδες· βελτίωση της προσβασιμότητας, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες, της αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας</p> <p>x. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών</p>
<p>ΣΠ 5. Μια Ευρώπη πιο κοντά στους πολίτες της μέσω της προώθησης της βιώσιμης και ολοκληρωμένης ανάπτυξης όλων των τύπων των περιοχών, καθώς και μέσω της στήριξης τοπικών πρωτοβουλιών</p> <p style="text-align: right;">Στρατηγικός Στόχος V</p>	<p>ΑΠ 6: Ολοκληρωμένη και βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών</p> <p>ΕΤΠΑ (δυννητική χρηματοδότηση χωρικών στρατηγικών και από το ΕΚΤ+)</p>	<p>i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές</p> <p>ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε μη αστικές περιοχές</p>
-	<p>ΑΠ 7: Τεχνική Βοήθεια ΕΤΠΑ</p> <p>ΕΤΠΑ</p>	-
-	<p>ΑΠ 8: Τεχνική Βοήθεια ΕΚΤ+</p> <p>ΕΚΤ+</p>	-

3.3 Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ανά Άξονα Προτεραιότητας

3.3.1 Άξονας Προτεραιότητας 1: Ενίσχυση ανταγωνιστικότητας και παραγωγικού δυναμικού

Ο ΑΠ1 θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ανά Ειδικό Στόχο:

Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ΑΠ 1
i. Ανάπτυξη και ενίσχυση των ικανοτήτων έρευνας και καινοτομίας και της αξιοποίησης προηγμένων τεχνολογιών	Δ.1.1 Ενίσχυση υποδομών ή/και άυλων περιουσιακών στοιχείων του Πανεπιστημίου Αιγαίου και δημόσιων ερευνητικών κέντρων αποκλειστικά για δραστηριότητες έρευνας και καινοτομίας στους τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας
ii. Εκμετάλλευση των οφελών της ψηφιοποίησης για τους πολίτες, τις επιχειρήσεις, τους ερευνητικούς φορείς και τις Δημόσιες Αρχές	Δ.1.2 Ανάπτυξη ψηφιακών εφαρμογών στους τομείς του πολιτισμού και τουρισμού Δ.1.3 Ανάπτυξη και εφαρμογή μεθόδων τηλεϊατρικής και λύσεων εξ αποστάσεως φροντίδας/υποστήριξης ευάλωτων και γεωγραφικά απομονωμένων ομάδων του πληθυσμού Δ.1.4 Ανάπτυξη και εμπλουτισμός παρεχόμενων ψηφιακών υπηρεσιών προς πολίτες και επιχειρήσεις από οργανισμούς τοπικής αυτοδιοίκησης και επιμελητήρια Δ.1.5 Ενίσχυση επενδύσεων για τον ψηφιακό μετασχηματισμό των Επιχειρήσεων της Περιφέρειας
iii. Ενίσχυση της βιώσιμης ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας των ΜΜΕ και τη δημιουργία θέσεων εργασίας στις ΜΜΕ, μεταξύ άλλων με παραγωγικές επενδύσεις	Δ.1.6 Ενίσχυση ίδρυσης και λειτουργίας ΜΜΕ που δραστηριοποιούνται στους τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας

3.3.2 Άξονας Προτεραιότητας 2: Αειφορική ανάπτυξη και βιώσιμη διαχείριση των πόρων

Ο ΑΠ2 θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ανά Ειδικό Στόχο:

Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ΑΠ 2
i. Προώθηση της ενεργειακής απόδοσης και μείωση των εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου	Δ.2.1 Ενεργειακή αναβάθμιση του δημόσιου κτηριακού αποθέματος της ΠΝΑ
iv. Προαγωγή της προσαρμογής στην κλιματική αλλαγή, της πρόληψης των κινδύνων και της ανθεκτικότητας στις καταστροφές, λαμβάνοντας υπόψη προσεγγίσεις που βασίζονται στα οικοσυστήματα	Δ.2.2 Έργα αντιπλημμυρικής προστασίας Δ.2.3 Έργα προστασίας από τη διάβρωση ακτών
v. Προαγωγή της πρόσβασης σε νερό και της βιώσιμης διαχείρισης του νερού	Δ.2.4 Ολοκλήρωση των υποδομών επεξεργασίας λυμάτων για οικισμούς Γ΄ Προτεραιότητας (2.000 – 15.000 ισοδύναμος πληθυσμός). Δ.2.5 Δίκτυα αποχέτευσης, αναβάθμιση υφιστάμενων εγκαταστάσεων επεξεργασίας λυμάτων και νέες εγκαταστάσεις επεξεργασίας λυμάτων σε τουριστικές και οικολογικά ευαίσθητες περιοχές Δ.2.6 Κατασκευή, επέκταση ή / και αντικατάσταση παλαιών δικτύων ύδρευσης, μονάδες αφαλάτωσης και διύλισης, δεξαμενές αποθήκευσης νερού και ανάπτυξη συστημάτων ελέγχου διαρροών και παρακολούθησης της ποιότητας υδάτων

Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ΑΠ 2
vi. Προώθηση της μετάβασης σε μια κυκλική και αποδοτικής χρήσης των πόρων οικονομία	Δ.2.7 Ανάπτυξη/επέκταση δικτύου πράσινων σημείων, δράσεις προώθησης της Διαλογής στην Πηγή (ΔσΠ) των Βιοαποβλήτων (ΒΑ) και των Ανακυκλώσιμων Υλικών (ΑΥ), ανάπτυξη/επέκταση υποδομών μεταφόρτωσης (ΣΜΑ/ΣΜΑΥ)
vii. Ενίσχυση της προστασίας και της διατήρησης της φύσης, της βιοποικιλότητας, των πράσινων υποδομών, συμπεριλαμβανομένων των πράσινων υποδομών στο αστικό περιβάλλον και μείωση όλων των μορφών ρύπανσης	Δ.2.8 Ανάπτυξη πράσινων υποδομών σε αστικές περιοχές και τουριστικούς προορισμούς
viii. Προώθηση της βιώσιμης πολυτροπικής αστικής κινητικότητας, για την μετάβαση σε μια οικονομία μηδενικών εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα	Δ.2.9 Δημιουργία υποδομών και προμήθεια εξοπλισμού μεταφορών μηδενικών ρύπων (ηλεκτρικά αυτοκίνητα)

3.3.3 Άξονας Προτεραιότητας 3: Βελτίωση της περιφερειακής προσβασιμότητας και ενίσχυση της κινητικότητας

Ο ΑΠ3 θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ανά Ειδικό Στόχο:

Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ΑΠ 3
i. Ανάπτυξη ανθεκτικού στην κλιματική αλλαγή, έξυπνου, ασφαλούς, βιώσιμου και διατροφικού ΔΕΔ-Μ	Δ.3.1 Δράσεις αναβάθμισης των λιμενικών υποδομών που περιλαμβάνονται στο διευρυμένο ΔΕΔ-Μ και Εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων ασφαλείας σύμφωνα με τις απαιτήσεις εγκεκριμένων Σχεδίων Ασφάλειας Λιμενικής Εγκατάστασης (ΣΑΛΕ)
ii. Ανάπτυξη και ενίσχυση της βιώσιμης, ανθεκτικής στην κλιματική αλλαγή, έξυπνης, ασφαλούς και διατροφικής εθνικής, περιφερειακής και τοπικής κινητικότητας, με καλύτερη πρόσβαση σε ΔΕΔ-Μ και διασυνοριακή κινητικότητα	Δ.3.2 Ολοκλήρωση / αναβάθμιση / επέκταση / βελτίωση εγκαταστάσεων λιμενικών υποδομών και Εγκατάσταση και λειτουργία συστημάτων ασφαλείας σύμφωνα με τις απαιτήσεις εγκεκριμένων Σχεδίων Ασφάλειας Λιμενικής Εγκατάστασης (ΣΑΛΕ) Δ.3.3 Βελτίωση εθνικού / επαρχιακού οδικού δικτύου και οδών πρόσβασης σε τουριστικούς προορισμούς Δ.3.4 Βελτίωση παθητικής και ενεργητικής ασφάλειας οδικού δικτύου

3.3.4 Άξονας Προτεραιότητας 4: Ανάπτυξη και βελτίωση κοινωνικών υποδομών

Ο ΑΠ4 θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ανά Ειδικό Στόχο:

Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ΑΠ 4
ii. Βελτίωση της ισότιμης πρόσβασης σε ποιοτικές και χωρίς αποκλεισμούς υπηρεσίες εκπαίδευσης, κατάρτισης και τη διά βίου μάθησης μέσω της ανάπτυξης προσβάσιμων υποδομών, μεταξύ άλλων με την καλλιέργεια της ικανότητας για εξ αποστάσεως και ηλεκτρονική εκπαίδευση και κατάρτιση	Δ.4.1 Κατασκευή / αναβάθμιση κτιριακών εγκαταστάσεων και εξοπλισμού πρωτοβάθμιας και δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης Δ.4.2 Κατασκευή / αναβάθμιση κτιριακών εγκαταστάσεων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης Δ.4.3 Βελτίωση υποδομών επαγγελματικής εκπαίδευσης Δ.4.4 Κατασκευή / επέκταση εγκαταστάσεων προσχολικής αγωγής/φροντίδας
iii. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, των νοικοκυριών χαμηλού εισοδήματος και των μειονεκτούντων	Δ.4.5 Ανάπτυξη κοινωνικών υποδομών και παροχή στεγαστικής αρωγής για περιθωριοποιημένες κοινότητες και μειονεκτούσες ομάδες, συμπεριλαμβανομένων φτωχών νοικοκυριών με παιδιά και ατόμων με ειδικές ανάγκες,

Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ΑΠ 4
ομάδων, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με ειδικές ανάγκες, μέσω ολοκληρωμένων δράσεων, που αφορούν μεταξύ άλλων τη στέγαση και τις κοινωνικές υπηρεσίες	
iv. Εξασφάλιση ισότιμης πρόσβασης στην υγειονομική περίθαλψη και προώθηση της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγείας	Δ.4.6 Ολοκλήρωση και αναβάθμιση του δικτύου υποδομών υγείας, με έμφαση στην αναβάθμιση του ιατρικού εξοπλισμού, των εργαστηρίων και των υποδομών ΤΠΕ του συνόλου των νοσοκομειακών μονάδων
v. Ενίσχυση του ρόλου του πολιτισμού και του τουρισμού στην οικονομική ανάπτυξη, την κοινωνική ένταξη και την κοινωνική καινοτομία	Δ.4.7 Δράσεις για την ανάπτυξη ολοκληρωμένων τουριστικών προσβάσιμων προορισμών Δ.4.8 Ανάπτυξη υποδομών και υπηρεσιών εναλλακτικού τουρισμού Δ.4.9 Δράσεις προβολής τουριστικών πόρων και θεματικών μορφών τουρισμού Δ.4.10 Δράσεις για την προστασία, ανάδειξη και αξιοποίηση της πολιτιστικής κληρονομιάς

3.3.5 Άξονας Προτεραιότητας 5: Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Ένταξη

Ο ΑΠ5 θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ανά Ειδικό Στόχο:

Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ΑΠ 5
i. Βελτίωση της πρόσβασης σε μέτρα απασχόλησης και ενεργοποίησης όλων των ατόμων που αναζητούν εργασία, ιδίως των νέων, ειδικότερα μέσω της εφαρμογής της Εγγύησης για τη Νεολαία, των μακροχρόνια ανέργων και των μειονεκτουσών ομάδων στην αγορά εργασίας, καθώς και των μη ενεργών ατόμων, προώθηση της αυτοαπασχόλησης και της κοινωνικής οικονομίας	Δ.5.1 Ενίσχυση της επιχειρηματικότητας πτυχιούχων τριτοβάθμιας εκπαίδευσης σε τομείς προτεραιότητας της Περιφέρειας Δ.5.2 Ενίσχυση δεξιοτήτων εργαζομένων και αυτοαπασχολούμενων που δραστηριοποιούνται στους κλάδους αιχμής και αναδυόμενους τομείς της περιφερειακής οικονομίας Δ.5.3 Αναβάθμιση προσόντων και υποστήριξη της ένταξης στην αγορά εργασίας ανέργων σε κλάδους αιχμής και αναδυόμενους τομείς της περιφερειακής οικονομίας Δ.5.4 Δράσεις προώθησης στην απασχόληση ανέργων σε κλάδους αιχμής και αναδυόμενους τομείς της περιφερειακής οικονομίας Δ.5.5 Επιχορήγηση φορέων Κοινωνικής και Αλληλέγγυας Οικονομίας (ΚΑΛΟ) στη Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου
ii. Εκσυγχρονισμός των θεσμών της αγοράς εργασίας και των υπηρεσιών για την αξιολόγηση και την πρόβλεψη των αναγκών σε δεξιότητες και εξασφάλιση της έγκαιρης και εξατομικευμένης βοήθειας και στήριξη της προσαρμογής στις ανάγκες της αγοράς εργασίας, των μεταβάσεων και της κινητικότητας	Δ.5.6 Περιφερειακός Μηχανισμός Παρακολούθησης της Αγοράς Εργασίας Δ.5.7 Ενίσχυση λειτουργίας του Περιφερειακού Παρατηρητηρίου Κοινωνικής Ένταξης
iii. Προώθηση μιας ισόρροπης με βάση το φύλο συμμετοχής στην αγορά εργασίας, ίσων συνθηκών εργασίας και μιας καλύτερης ισορροπίας μεταξύ επαγγελματικής και προσωπικής ζωής μεταξύ άλλων μέσω της πρόσβασης σε οικονομικά προσιτή παιδική	Δ.5.8 Δράσεις εναρμόνισης οικογενειακής και επαγγελματικής ζωής Δ.5.9 Κέντρα Δημιουργικής Απασχόλησης για παιδιά και εφήβους με νοητική υστέρηση ή/και αναπηρίες Δ.5.10 Ένταξη στην απασχόληση με ευέλικτες ρυθμίσεις οικονομικά μη ενεργών και ανέργων που φέρουν την

Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ΑΠ 5
μέριμνα και φροντίδα των εξαρτώμενων ατόμων	φροντίδα παιδιών και λοιπών μη αυτοεξυπηρετούμενων ατόμων
iii bis. Προώθηση της προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στην αλλαγή, ενεργός και υγιής γήρανση και προώθηση ενός υγιούς και καλά προσαρμοσμένου εργασιακού περιβάλλοντος που αντιμετωπίζει τους κινδύνους για την υγεία	Δ.5.11 Δράσεις προσαρμογής των εργαζομένων, των επιχειρήσεων και των επιχειρηματιών στην αλλαγή
v. Προώθηση της ίσης πρόσβασης και της ολοκλήρωσης ποιοτικής και χωρίς αποκλεισμούς εκπαίδευσης και κατάρτισης, ιδίως για μειονεκτούσες ομάδες, από την προσχολική εκπαίδευση και φροντίδα, μέσω της γενικής και επαγγελματικής εκπαίδευσης και κατάρτισης, έως την τριτοβάθμια εκπαίδευση καθώς και την εκπαίδευση και τη μάθηση ενηλίκων, περιλαμβανομένης της διευκόλυνσης της μαθησιακής κινητικότητας για όλους και της προσβασιμότητας των ατόμων με αναπηρία	Δ.5.12 Εξειδικευμένη εκπαιδευτική υποστήριξη για ένταξη μαθητών με αναπηρία ή/και ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες Δ.5.13 Ανάπτυξη προγράμματος σχολικής και κοινωνικής ένταξης για παιδιά οικογενειών σε μειονεκτική θέση και αντιμετώπισης της σχολικής διαρροής
vii. Προώθηση της ενεργού ένταξης, με σκοπό την προώθηση της ισότητας των ευκαιριών, της μη διάκρισης και της ενεργού συμμετοχής, και βελτίωση της απασχολησιμότητας, ιδίως για τις μειονεκτούσες ομάδες	Δ.5.14 Αναβάθμιση προσόντων και υποστήριξη της ένταξης στην αγορά εργασίας ανέργων με χαμηλά εκπαιδευτικά προσόντα, νέων χωρίς εργασιακή εμπειρία και ατόμων με αναπηρία (AMEA)
viii. Προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών, συμπεριλαμβανομένων των μεταναστών	Δ.5.15 Δράσεις κοινωνικοοικονομικής ένταξης των υπηκόων τρίτων χωρών Δ.5.16 Υποστήριξη της κοινωνικής ένταξης παιδιών και εφήβων υπηκόων τρίτων χωρών
viii.a. προώθηση της κοινωνικοοικονομικής ένταξης των περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά	Δ.5.17 Παρεμβάσεις για την κοινωνική ένταξη των Ρομά, όπως Ομάδες Βελτίωσης Συνθηκών Διαβίωσης & Διαχείρισης Οργανωμένων Χώρων Μετεγκατάστασης / Βελτίωση συνθηκών στέγασης / Επιδότηση ενοικίου Δ.5.18 Προώθηση στην απασχόληση και την αυτοαπασχόληση περιθωριοποιημένων κοινοτήτων, όπως οι Ρομά
ix. Ενίσχυση της ισότιμης και έγκαιρης πρόσβασης σε ποιοτικές, βιώσιμες και οικονομικά προσιτές υπηρεσίες, περιλαμβανομένων των υπηρεσιών που προωθούν την πρόσβαση στη στέγαση και την προσωποποιημένη φροντίδα συμπεριλαμβανομένης της υγειονομικής περίθαλψης· εκσυγχρονισμός των συστημάτων κοινωνικής προστασίας, συμπεριλαμβανομένης της προώθησης για πρόσβαση στην κοινωνική προστασία, με ιδιαίτερη έμφαση στα παιδιά και τις μειονεκτούσες ομάδες, βελτίωση της προσβασιμότητας, συμπεριλαμβανομένων των ατόμων με αναπηρίες, της	Δ.5.19 Στέγες Υποστηριζόμενης Διαβίωσης για ΑμεΑ, ηλικιωμένους και πρόσφυγες Δ.5.20 Δράσεις υποστήριξης για την στέγαση ατόμων και οικογενειών που αντιμετωπίζουν κίνδυνο έλλειψης στέγης και φτωχών νοικοκυριών με παιδιά και για μειονεκτούσες ομάδες Δ.5.21 Ενίσχυση λειτουργίας μονάδων αντιμετώπισης εξαρτήσεων και υποστήριξης ατόμων με εξαρτήσεις Δ.5.22 Κέντρα Ημερήσιας Φροντίδας Ηλικιωμένων Δ.5.23 Κέντρα Δημέρευσης ατόμων με αναπηρία Δ.5.24 Δίκτυο δομών υποστήριξης γυναικών θυμάτων βίας Δ.5.25 Πρωτοβάθμια Φροντίδα Υγείας - Τοπικές Μονάδες Υγείας

Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ΑΠ 5
αποτελεσματικότητας και της ανθεκτικότητας των συστημάτων υγειονομικής περίθαλψης και των υπηρεσιών μακροχρόνιας φροντίδας	<p>Δ.5.26 Ενίσχυση λειτουργίας μονάδων ψυχικής υγείας</p> <p>Δ.5.27 Ανάπτυξη κινητών μονάδων υγείας και ιατρικής φροντίδας στο σπίτι</p> <p>Δ.5.28 Εξειδικευμένη κατάρτιση στελεχών μονάδων υγείας & κοινωνικής πρόνοιας, εκπαίδευση & ευαισθητοποίηση στελεχών δημόσιας διοίκησης και επιχειρήσεων σε θέματα προάσπισης της δημόσιας υγείας</p> <p>Δ.5.29 Ανάπτυξη προγραμμάτων δημόσιας υγείας για ευάλωτες ομάδες του πληθυσμού</p>
χ. Προώθηση της κοινωνικής ένταξης των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών	<p>Δ.5.30 Παροχή ολοκληρωμένων υπηρεσιών συμβουλευτικής, ψυχολογικής υποστήριξης, κατάρτισης και προώθησης στην απασχόληση των ατόμων που αντιμετωπίζουν κίνδυνο φτώχειας ή κοινωνικού αποκλεισμού, συμπεριλαμβανομένων των απόρων και των παιδιών</p> <p>Δ.5.31 Λειτουργία Δομών Παροχής Βασικών Αγαθών</p> <p>Δ.5.32 Κέντρα Κοινότητας (περιλαμβανομένων Κινητών Μονάδων και Παραρτημάτων Ρομά), Κέντρα Ένταξης Μεταναστών</p> <p>Δ.5.33 Διαπολιτισμική Διαμεσολάβηση στα Κέντρα Κοινότητας / Κέντρα Ένταξης Μεταναστών</p> <p>Δ.5.34 Ολοκληρωμένα Προγράμματα για ανάπτυξη πολιτισμικών και αθλητικών δραστηριοτήτων για φτωχά παιδιά και ευάλωτα παιδιά (μειονεκτούσες ομάδες – ΑΜΕΑ κ.λπ)</p> <p>Δ.5.35 Ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων ατόμων που διαβιούν κάτω από το όριο της φτώχειας, ανήκουν σε ευπαθείς και ευάλωτες ομάδες, περιλαμβανομένων των κατοίκων απομακρυσμένων νησιών</p> <p>Δ.5.36 Δομές φιλοξενίας Αστεγών - Κέντρα Ημέρας</p>

3.3.6 Άξονας Προτεραιότητας 6: Ολοκληρωμένη και Βιώσιμη ανάπτυξη περιοχών

Ο ΑΠ6 θα περιλαμβάνει τις ακόλουθες Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ανά Ειδικό Στόχο:

Ειδικός Στόχος	Ενδεικτικές Κατηγορίες Δράσεων ΑΠ 6*
i. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας στις αστικές περιοχές	Δ.6.1 Δράσεις Βιώσιμης Αστικής Ανάπτυξης
ii. Ενίσχυση της ολοκληρωμένης και χωρίς αποκλεισμούς κοινωνικής, οικονομικής και περιβαλλοντικής τοπικής ανάπτυξης, της πολιτιστικής και φυσικής κληρονομιάς, του βιώσιμου τουρισμού και της ασφάλειας σε μη αστικές περιοχές	Δ.6.2 Ολοκληρωμένη Χωρική Ανάπτυξη των μικρών νησιών της ΠΝΑ

* σύμφωνα με τις προτεραιότητες των παρεμβάσεων του Προγράμματος στο πλαίσιο του Στόχου Πολιτικής 5 (βλέπε σχετική αναφορά στην Ενότητα 3.1 του παρόντος).

Σημειώνεται ότι οι χωρικές στρατηγικές που θα αναπτυχθούν, έχουν τη δυνατότητα πρόσθετης χρηματοδοτικής στήριξης και από πόρους:

α) των λοιπών Αξόνων Προτεραιότητας του Προγράμματος, στο πλαίσιο Ειδικών Στόχων των λοιπών Στόχων Πολιτικής και ενδεικτικά για δράσεις στήριξης της επιχειρηματικότητας και της απασχόλησης,

β) λοιπών εθνικών και ενωσιακών χρηματοδοτικών εργαλείων και προγραμμάτων

4. Συνέργεια – Συμπληρωματικότητα με άλλα ΕΠ και λοιπά χρηματοδοτικά μέσα

Οι ανάγκες της ΠΝΑ σε επιμέρους πεδία πολιτικής που δεν υποστηρίζονται από το Πρόγραμμα Νότιο Αιγαίο 2021-2027 προβλέπεται να ικανοποιηθούν από τα ακόλουθα Προγράμματα του ΣΕΣ:

ΕΠΑΝΕΚ: Διασύνδεση επιχειρήσεων με την ερευνητική κοινότητα, καθώς και ενίσχυση της καινοτόμου επιχειρηματικότητας, παραγωγικών επενδύσεων και αλυσίδων αξίας στους τομείς εξειδίκευσης, με έμφαση στη διαφοροποίηση και τον εμπλουτισμό της παραγωγικής βάσης της ΠΝΑ, Π/Υ άνω των 200.000, σύμφωνα με την εθνική RIS3.

Ψηφιακός Μετασχηματισμός: Ανάπτυξη και βελτίωση ευρυζωνικών υποδομών, Ενίσχυση υποδομών ΤΠΕ μεγάλης κλίμακας, Εφαρμογές και δράσεις υποστήριξης της επιχειρηματικότητας, Ενίσχυση ψηφιακών δεξιοτήτων με τη δημιουργία εργαλείων και υλικού, Ηλεκτρονικές υπηρεσίες στον τομέα της υγείας και υποστήριξης ειδικών ομάδων του πληθυσμού.

Περιβάλλον-Ενέργεια-Κλιματική Αλλαγή: Ολοκληρωμένη διαχείριση αποβλήτων με έμφαση στην κυκλική κατανάλωση, στη στήριξη της ανακύκλωσης και της επαναχρησιμοποίησης, Ενίσχυση της κυκλικής επιχειρηματικότητας και της ανταγωνιστικότητας, Ενεργειακή απόδοση νοικοκυριών και επιχειρήσεων, Ανάπτυξη «έξυπνων» ενεργειακών συστημάτων, δικτύου και εξοπλισμού αποθήκευσης ενέργειας, Προσαρμογή επιχειρήσεων στον πράσινο μετασχηματισμό, Ενεργειακή μετάβαση νησιών σε «καθαρές» μορφές ενέργειας, Προώθηση της χρήσης συστημάτων ΑΠΕ για θέρμανση και ψύξη, Αξιοποίηση εγχώριων ενεργειακών πηγών και ενίσχυση της μεταξύ τους διασυνδεσιμότητας ή με το ηπειρωτικό σύστημα για την αύξηση της διείσδυσης των ΑΠΕ. και προστασία του περιβάλλοντος και της βιοποικιλότητας, Παρακολούθηση Επιφανειακών και Υπογείων Υδάτων, Αξιοποίηση επιφανειακών νερών και θαλάσσιων υδάτινων πόρων, με ιδιαίτερη έμφαση σε απομακρυσμένα και μικρά νησιά.

Εθνικό Σχέδιο Δίκαιης Αναπτυξιακής Μετάβασης: Απεξάρτηση από τα ορυκτά καύσιμα και ενεργειακή αυτονομία των νησιών, περιλαμβανομένης της αντιμετώπισης των επιπτώσεων και των αντισταθμιστικών μέτρων από τη διακοπή λειτουργίας των ενεργοβόρων και ρυπογόνων σταθμών παραγωγής ενέργειας

Πολιτική Προστασία: Πυροπροστασία, Συστήματα προσδιορισμού κινδύνου πυρκαγιάς και πλημμύρας, Πρόληψη και διαχείριση κινδύνων για φυσικούς κινδύνους μη σχετιζόμενους με το κλίμα, Ευαισθητοποίηση, ενημέρωση και κατάρτιση πολιτών και στελεχών αρμόδιων Υπηρεσιών.

Ανάπτυξη Ανθρώπινου Δυναμικού – Εκπαίδευση και ΔΒΜ: Ένταξη στην αγορά εργασίας ανέργων, μακροχρόνια ανέργων, γυναικών και νέων, και αντιμετώπιση φαινομένων ακραίας φτώχειας (επισιτιστική βοήθεια και υλική υστέρηση), Στήριξη του συστήματος όλων των βαθμίδων της εκπαίδευσης και κατάρτισης.

Πρόγραμμα Αλιείας και Θάλασσας: Προώθηση της βιώσιμης αλιείας / της διατήρησης των υδρόβιων βιολογικών πόρων / δραστηριοτήτων βιώσιμης υδατοκαλλιέργειας και της μεταποίησης & εμπορίας προϊόντων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, Ενθάρρυνση της ανάπτυξης βιώσιμης γαλάζιας οικονομίας και προώθηση της ανάπτυξης κοινοτήτων αλιείας και υδατοκαλλιέργειας, Διασφάλιση ασφαλών, προστατευόμενων, καθαρών θαλασσών.

Ταμείο Ασύλου, Μετανάστευσης και Ένταξης (TAME): Ενίσχυση της κοινής πολιτικής ασύλου,

στήριξη της νόμιμης μετανάστευσης, συμβολή στην ένταξη υπηκόων τρίτων χωρών και στην αντιμετώπιση της παράτυπης μετανάστευσης και διασφάλιση της αποτελεσματικής επιστροφής και επανεισοχής στις τρίτες χώρες.

Ελλάδα 2.0 Εθνικό Σχέδιο Ανάκαμψης & Ανθεκτικότητας: Μεταρρυθμίσεις και επενδύσεις για την αλλαγή του μοντέλου ανάπτυξης της χώρας, μεταξύ άλλων μέσω των πράσινων τεχνολογιών (περιλαμβανομένων και των επενδύσεων ενεργειακής διασύνδεσης των νησιών) και του ψηφιακού μετασχηματισμού της χώρας (υποδομές οπτικών ινών, ψηφιακός μετασχηματισμός επιχειρήσεων, επενδύσεις σε ψηφιακές δημόσιες υπηρεσίες κοκ.) για την αντιμετώπιση των συνεπειών της πανδημίας.

Περιφερειακό Πρόγραμμα Ανάπτυξης της Περιφέρειας Νοτίου Αιγαίου 2021-2025: Αποτελεί το εθνικό σκέλος του ΠΔΕ, συνολικού π.υ 91 εκ. € για την Περιφέρεια Νοτίου Αιγαίου και έχει ως βασικές στρατηγικές κατευθύνσεις α) τη βιώσιμη ανάπτυξη και προστασία του περιβάλλοντος, β) τη συντήρηση και ανάπτυξη υφιστάμενων υποδομών και ειδικά υποδομών μεταφορών, γ) την κοινωνική συνοχή και δ) την ενίσχυση της εξωστρέφειας.

5. Αναγκαίοι (πρόσφοροι) όροι

Οι Αναγκαίοι Όροι αποτελούν ως επί το πλείστον συνέχεια των αιρεσιμοτήτων της προγραμματικής περιόδου 2014-2020, για τις οποίες απαιτείται η περαιτέρω εφαρμογή και εξέλιξή τους.

Οι σχετιζόμενοι **Θεματικοί Αναγκαίοι Όροι** που συνδέονται με τους τομείς παρέμβασης του Περιφερειακού Προγράμματος Νότιο Αιγαίο 2021-2027 είναι:

1.1. Ορθή διακυβέρνηση της εθνικής ή περιφερειακής στρατηγικής **έξυπνης εξειδίκευσης** (Good Governance of national or regional smart specialization strategy) / Εθνική Στρατηγική Έξυπνης Εξειδίκευσης, Στρατηγικός Σχεδιασμός της Έρευνας και Καινοτομίας, Στρατηγική για Θέματα Υποδομών Έρευνας και Καινοτομίας, Οδικός Χάρτης Ερευνητικών Υποδομών, Διαδικασία Επιχειρηματικής Ανακάλυψης και Υποστήριξη Επιχειρήσεων και Στρατηγική Βιομηχανικής Μετάβασης.

2.1. Στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για την ενίσχυση της αναβάθμισης της **ενεργειακής απόδοσης των ιδιωτικών και δημοσίων κτιρίων** (Strategic policy framework to support energy efficiency renovation of residential and non-residential buildings) / Στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για την υποστήριξη της ενεργειακής απόδοσης ανακαίνισης κατοικιών και μη οικιστικών κτιρίων. Αφορούν στο Εθνικό Σχέδιο για την Ενέργεια και το Κλίμα (ΕΣΕΚ), το Εθνικό Σχέδιο για την αύξηση του αριθμού των κτιρίων μηδενικής κατανάλωσης που έχουν εγκριθεί και την Μακροπρόθεσμη Στρατηγική για την ανακαίνιση του κτιριακού αποθέματος (εκκρεμεί η έκδοση ΥΑ).

2.4. Αποτελεσματικό πλαίσιο **διαχείρισης πρόληψης** κινδύνων (Effective disaster risk management framework) / Εθνικό Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων/Καταστροφών και Σχέδιο Διαχείρισης Κινδύνων Πλημμύρας

2.5. Επικαιροποίηση σχεδιασμού για τις αναγκαίες επενδύσεις στους τομείς **υδάτων και λυμάτων** (Updated planning for required investments in water and wastewater sectors) / Επικαιροποιημένος προγραμματισμός για τις απαιτούμενες επενδύσεις στους τομείς των υδάτων και των λυμάτων. Ήδη επικαιροποιείται ο Εθνικός Σχεδιασμός και τα 13 Περιφερειακά Σχέδια Αστικών λυμάτων, τα οποία θα εγκριθούν από την Επιτροπή καθοδήγησης και εκπονείται η Στρατηγική της Χώρας για το

πόσιμο νερό, ενώ εκκρεμεί το Εθνικό Σχέδιο και τα 13 Επιχειρησιακά Σχέδια για το πόσιμο νερό.

2.6. Επικαιροποίηση σχεδιασμού για τη διαχείριση αποβλήτων (Updated planning for waste management) / Επικαιροποιημένος προγραμματισμός για τη διαχείριση των αποβλήτων (έχει αναθεωρηθεί ο Εθνικός Σχεδιασμός Στερεών Αποβλήτων και εκκρεμεί η αναθεώρηση του Εθνικού Σχεδίου Διαχείρισης Επικίνδυνων Αποβλήτων (ΕΣΔΕΑ) και του ΠΕΣΔΑ της Περιφέρειας Ν. Αιγαίου).

3.2. Ολοκληρωμένος σχεδιασμός μεταφορών στο κατάλληλο επίπεδο (Comprehensive transport planning at the appropriate level) / Εκκρεμεί η προσαρμογή / εξειδίκευση του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου Μεταφορών (ΕΣΣΜ) με ορίζοντα το 2037 και ενδιάμεσο σταθμό το 2027 (η περιφερειακή εξειδίκευση θα αποτελεί παράρτημά του) και η ολοκλήρωση του Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου για την οδική ασφάλεια στην Ελλάδα 2021-2030 (υπό εκπόνηση).

4.1. Στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για τις ενεργητικές πολιτικές απασχόλησης (Strategic policy framework for active labor market policies [ΕΤΠΑ & ΕΚΤ+]) / Ανασχεδιασμός Στρατηγικού Πλαισίου για τις ΕΠΑ, επικαιροποίηση Εθνικού Σχεδίου Δράσης Εγγύηση για τη Νεολαία.

4.2. Εθνικό στρατηγικό πλαίσιο για την ισότητα των φύλων (National Strategic Framework for gender equality) / Εθνικό Σχέδιο Δράσης για την Ισότητα των Φύλων (υπό επεξεργασία).

4.3. Στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για το σύστημα εκπαίδευσης και κατάρτισης σε όλα τα επίπεδα (Strategic policy framework for the education and training system at all levels) / ενιαίο Στρατηγικό Σχέδιο Πολιτικής για την Εκπαίδευση, την Κατάρτιση και τη Δια Βίου Μάθηση (εκπονείται).

4.4. Εθνικό στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για κοινωνική ένταξη και μείωση της φτώχειας (National strategic policy framework for social inclusion and poverty reduction) / Εθνική Στρατηγική και Σχέδιο Δράσης για την Κοινωνική Ένταξη και Μείωση της Φτώχειας, περιόδου 2021-2027 (ΕΣΚΕ) που εκπονούνται.

4.5. Εθνικό στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για την ένταξη των Ρομά (National Roma inclusion strategic policy framework) / Επικαιροποίηση Εθνικής Στρατηγικής για την Κοινωνική Ένταξη των Ρομά.

4.6. Στρατηγικό πλαίσιο πολιτικής για την υγεία και τη μακροχρόνια περίθαλψη (Strategic policy framework for health and long term care) / Εκπόνηση Εθνικού Στρατηγικού Πλαισίου Υγείας (επικαιροποίηση Εθνικού Στρατηγικού Σχεδίου).

Επιπλέον, θα πρέπει να εκπληρώνονται και οι προϋποθέσεις των κάτωθι **Οριζόντιων Αναγκαίων Όρων**:

1. Αποτελεσματικοί μηχανισμοί παρακολούθησης της αγοράς **δημοσίων συμβάσεων** (Effective monitoring mechanisms of the public procurement market).
2. Εργαλεία και ικανότητα αποτελεσματικής εφαρμογής των κανόνων για τις **κρατικές Ενισχύσεις** (Tools and capacity for effective application of State aid rules).
3. Αποτελεσματική εφαρμογή και υλοποίηση του **Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων** της ΕΕ (Effective application and implementation of the EU Charter of Fundamental Rights).
4. Υλοποίηση και εφαρμογή της Σύμβασης των Ηνωμένων Εθνών για τα **δικαιώματα** των

ατόμων με αναπηρία (UNCRPD) σύμφωνα με την απόφαση 2010/48/ΕΚ του Συμβουλίου (Implementation and application of the United Nations Convention on the rights of persons with disabilities (UNCRPD) in accordance with Council Decision 2010/48/EC).

6. Εταιρική Σχέση

Η εταιρική σχέση έχει χαρακτηριστεί ως μια από τις βασικές αρχές για τον προγραμματισμό και την υλοποίηση των Ευρωπαϊκών Ταμείων, έχει συνδεθεί στενά με την προσέγγιση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης και τις αρχές της επικουρικότητας και της αναλογικότητας και προϋποθέτει.

Η **αρχή της εταιρικής σχέσης** στο επίπεδο της Περιφέρειας συνεπάγεται στενή συνεργασία μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των δημόσιων αρχών της Περιφέρειας, των φορέων της κοινωνίας των πολιτών, καθώς και του ιδιωτικού τομέα. Οι εταίροι στο πλαίσιο της εταιρικής σχέσης θα πρέπει να συμμετέχουν ενεργά σε όλο τον κύκλο ζωής των Προγραμμάτων (σχεδιασμός, προετοιμασία, εφαρμογή, παρακολούθηση και αξιολόγηση).

Η εταιρική σχέση, σύμφωνα με το άρθρο 6 του σχεδίου του ΚΚΔ, θα πρέπει να οργανωθεί προωθώντας τη συμμετοχή των εταίρων σε όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας και της εφαρμογής των Προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στις Επιτροπές Παρακολούθησης.

Για την ανάπτυξη εταιρικής σχέσης θα πρέπει να εδραιωθεί ο διάλογος με εταίρους από:

- τις αστικές και άλλες δημόσιες αρχές
- τους οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους
- τους φορείς που εκπροσωπούν την κοινωνία των πολιτών, περιβαλλοντικούς εταίρους και φορείς που είναι υπεύθυνοι για την προώθηση της κοινωνικής ένταξης, των θεμελιωδών δικαιωμάτων, των δικαιωμάτων των ατόμων με αναπηρία, της ισότητας των φύλων και της καταπολέμησης των διακρίσεων.

Σύμφωνα με την προσέγγιση της πολυεπίπεδης διακυβέρνησης, το Κράτος Μέλος προωθεί τη συμμετοχή των εν λόγω εταίρων τόσο στην εκπόνηση συμφωνιών εταιρικής σχέσης όσο και σε όλη τη διάρκεια της προετοιμασίας και της εφαρμογής των Προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένης της συμμετοχής στις επιτροπές παρακολούθησης (άρθρο 34). Η οργάνωση και η εφαρμογή της εταιρικής σχέσης πραγματοποιείται σύμφωνα με τον κατ' εξουσιοδότηση κανονισμό (ΕΕ) αριθ. 240/2014 της Επιτροπής σχετικά με τον ευρωπαϊκό κώδικα δεοντολογίας για την εταιρική σχέση στο πλαίσιο των ευρωπαϊκών διαρθρωτικών και επενδυτικών ταμείων.

Η επιλογή των εταίρων θα πρέπει να γίνει στη βάση του σεβασμού της αρχής της αντιπροσωπευτικότητας, δηλαδή να συμπεριλαμβάνονται στην εταιρική σχέση θεσμικά όργανα, οργανώσεις και φορείς που εκπροσωπούν ομάδες που μπορούν να επηρεάσουν ή να επηρεαστούν από την υλοποίηση των Προγραμμάτων, συμπεριλαμβανομένων φορέων που εκπροσωπούν ευάλωτες ή περιθωριοποιημένες πληθυσμιακές ομάδες.

Οι εταίροι πρέπει να συμμετέχουν ουσιαστικά στην ανάλυση των προκλήσεων και αναγκών που πρέπει να αντιμετωπιστούν, στην επιλογή των στόχων και προτεραιοτήτων για την αντιμετώπιση αυτών των αναγκών, στην ύπαρξη των κατάλληλων συντονιστικών μηχανισμών για τη δημιουργία συνεργειών μεταξύ των διαφόρων μέσων που διατίθενται με στόχο την ενίσχυση της έξυπνης, διατηρήσιμης και χωρίς αποκλεισμούς ανάπτυξης.

Όσον αφορά τη διαβούλευση για το σχεδιασμό του Προγράμματος με τους αρμόδιους εταίρους, λόγω της πανδημίας COVID-19 προκρίνεται η εκτεταμένη χρήση του εργαλείου της ηλεκτρονικής διαβούλευσης, που έχει αναπτυχθεί στη σχετική πλατφόρμα της Περιφέρειας και της Ειδικής

Υπηρεσίας Διαχείρισης στην ηλεκτρονική διεύθυνση: <https://espa3.pegna.gr/>.